

Offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforordningen

BANK 1 OSLO AKERSHUS KONSERN

Innholdsfortegnelse

1. KAPITALKRAVSREGELVERKET	3
1.1 INNLEDNING	3
1.2 BANK 1 OSLO AKERSHUS' TILPASNING TIL KAPITALKRAVSFORSKRIFTEN.....	3
2. KONSOLIDERING	4
3. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I BANK 1 OSLO AKERSHUS	5
3.1 OVERORDNET RISIKOPROFIL I BANK 1 OSLO AKERSHUS	5
3.2 RISIKOGRUPPER (DEFINISJONER)	5
3.3 ELEMENTER I BANK 1 OSLO AKERSHUS' RISIKO- OG KAPITALSTYRING	6
3.3.1 Strategisk mål bilde og risikotoleranse	6
3.3.2 Risikoidentifikasjon.....	7
3.3.3 Risikomåling og -analyse	7
3.3.4 Risikostrategier.....	7
3.3.5 Stresstester	8
3.3.6 Organiseringen av- og ansvaret for risikostyringen	8
3.3.7 Kapitalstyring.....	9
3.3.8 Rapportering.....	9
3.3.9 Oppfølging og overvåking	9
3.3.10 Compliance (etterlevelse)	10
3.3.11 Beredskapsplaner	10
4. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	11
4.1 OPPSUMMERING REGULATORISK KAPITAL	11
4.1.1 Sammenstilling mellom IFRS balanse og kapitaldekningsmessig balanse	11
4.1.2 Utvikling i beregningsgrunnlag.....	11
4.1.3 Beregning av ansvarlig kapital	12
4.1.4 Regulatorisk kapitalkrav (Pilar I)	13
4.1.5 Kapitaldekning og kapitaldekningsmål.....	14
4.2 KREDITTRISIKO.....	15
4.2.1 IRB-systemet.....	15
4.2.2 Utvikling i kredittporteføljen	16
4.2.3 Styring og måling	20
4.2.4 Sikkerheter	21
4.2.5 Stresstesting.....	21
4.2.6 Nedskrivninger og mislighold	22
4.2.7 Motpartsrisiko for derivater.....	29
4.2.8 Minimumskrav til ansvarlig kapital.....	30
4.3 MARKEDSRISIKO.....	31
4.3.1 Generelt om bankens markedsrisiko	31
4.3.2 Styring og kontroll	31
4.3.3 Porteføljeinformasjon	31
4.3.4 Minimumskrav til ansvarlig kapital.....	34
4.4 LIKVIDITETSRISIKO	35
4.5 OPERASJONELL RISIKO	36
4.5.1 Styring og kontroll	36
4.5.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital.....	37
5. RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV	38
6. FIGUR- OG TABELLISTE	40
6.1 FIGURLISTE	40
6.2 TABELLISTE.....	40

1. KAPITALKRAVSREGELVERKET

1.1 Innledning

Kapitaldekningsregelverket er satt sammen av 3 pilarer. Pilar I er de kvantitative kravene til bankenes kapital og beskrivelse av målemetodene for risikovektet volum (beregningsgrunnlag) og hva som er tellende kapital. Pilar II beskriver bankenes ansvar for å vurdere andre risikoer med tilhørende mulige kapitalbehov enn de som er kvantifisert under Pilar I og stiller krav rundt dette (ICAAP-prosessen). Pilar III er kravene til offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikomåling, kapitalbehov og kapitaldekning i henhold til kravene i Kapitalkravsforskriftens del IX: Offentliggjøring av finansiell informasjon.

Informasjonen i dette dokumentet må vurderes sammen med øvrig publisert informasjon, herunder bankens års- og kvartalsrapporter. For offentliggjøring av opplysninger om ansvarlig kapital har banken benyttet standardiserte skjemaer iht. rundskriv 14/2014 ref. eget vedlegg.

Bank 1 Oslo Akershus er pr. 31.12.16 et heleid datterselskap av Sparebanken Hedmark og vil bli infusjonert i denne med virkning fra 1. april 2017. Banken vil fra dette tidspunkt opphøre som eget selskap og alle eiendeler og gjeld overføres til Sparebanken Hedmark.

1.2 Bank 1 Oslo Akershus' tilpasning til kapitalkravsforskriften

Banken fikk godkjenning av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kredittrisiko fra og med 2008 og AIRB for foretak fra og med 2015. Godkjenningen gjelder for hoveddelen av bankens kredittportefølje, og innebærer at bankens egne beregningsmodeller og klassifikasjonssystemer ligger til grunn for målingen av kredittrisikoen.

Figur 1 Hovedmetodene for beregning av kapitalkrav for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko i Bank 1 Oslo Akershus

OMRÅDE	METODE
KREDITTRISIKO	
Stater	Standardmetoden ¹⁾
Institusjoner	Standardmetoden ¹⁾
Foretak	Avansert IRB-metode ²⁾
Massemarked	IRB-metode
Egenkapitalposisjoner	IRB – Enkel risikovekt metode
Derivater	Markedsverdimetoden, samt standardmetoden for CVA-risiko
MARKEDSRISIKO	Standardmetoden (durasjonsmetoden)
OPERASJONELL RISIKO	Sjablongmetoden (både morbank og konsern)

1) Det er gitt permanent unntak fra IRB-metode.

2) Noen mindre grupper innenfor foretak beregnes etter standardmetoden. Dette gjelder borettslag, foreninger, lag og organisasjoner.

Banken rapporterer etter IRB-metoden for tilnærmet all kreditteksponering med pant i fast eiendom. IRB-metoden for massemarked og foretak innebærer at bankens modeller for misligholdssannsynlighet (PD), tapsgrad gitt mislighold (LGD) og eksponering ved mislighold (EAD) legges til grunn både for interne styringsformål og for kapitaldekning.

2. KONSOLIDERING

Banken har pr. 31.12.2016 et heleid datterselskap; EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS som igjen eier EiendomsMegler 1 Oslo AS som et heleid datterselskap. EiendomsMegler 1 Oslo Akershus utfører eiendomsmegling samt tilknyttede tjenester i Oslo og Akershus.

Tabell 1 Konsolideringsgrunnlaget til Bank 1 Oslo Akershus per 31.12.2016

Selskap	Antall aksjer	Bokført verdi (i 1 000)	Andel og stemmerett	Konsolideringsmetode
EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS	2	57.600	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 Oslo AS	1.000	107	100 %	Oppkjøpsmetoden

Banken har i løpet av desember 2016 avvirket selskapet Invest 6 AS som ble etablert med formål om å eie og forvalte overtatte eiendeler. Invest 6 AS har således bidratt til konsernets resultatregnskap i 2016, men var ikke en del av konsernstrukturen per 31.12.2016. I januar 2017 er bankens bygg på Youngstorget 5 utfisjonert fra banken til eget selskap, Y5 AS.

Konsernregnskapet til Bank 1 Oslo Akershus omfatter banken og de ovennevnte heleide datterselskapene. Konsernregnskapet er avgitt etter internasjonale regnskapsprinsipper (IFRS), og ved utarbeidelsen av regnskapet elimineres konserninterne transaksjoner. Ved kapitaldekningsberegningen for Bank 1 Oslo Akershus er de samme selskapene fullt konsolidert.

Banken vektlegger at hele konsernet har en tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt restriksjoner på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskapene ut over det som følger av loven. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike restriksjoner.

Felleskontrollerte virksomheter

Banken har eierandeler i ulike selskaper i SpareBank 1-alliansen. Disse blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet og etter oppkjøpsmetoden i morbanken.

Tabell 2 Felleskontrollerte virksomheter

Felleskontrollert virksomhet	Antall aksjer	Bokført verdi (i 1 000)	Eierandel	Konsolideringsmetode
SpareBank 1 Boligkreditt AS	6.609.157	992.124	10,2 %	Egenkapitalmetoden
SpareBank 1 Næringskreditt AS	611.366	77.335	4,2 %	Egenkapitalmetoden
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	774	7.853	8,6 %	Egenkapitalmetoden
SpareBank 1 Kredittkort AS	276.928	85.776	9,6 %	Egenkapitalmetoden
SpareBank 1 Gruppen AS	27.390	171.598	1,4 %	Egenkapitalmetoden
Sparebank 1 Mobilbetaling AS	714	8.004	8,6 %	Egenkapitalmetoden

3. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I BANK 1 OSLO AKERSHUS

3.1 Overordnet risikoprofil i Bank 1 Oslo Akershus

Styret i banken har vedtatt mål og prinsipper for risiko- og kapitalstyringen i konsernet som har til hensikt å støtte opp under bankens og bankkonsernets strategiske mål, samt sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring og kontinuerlig forbedring.
- En god forretningsforståelse; dvs. forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen, og hvilke hendelser som kan skade bankens finansielle stilling.
- En optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter.

3.2 Risikogrupper (definisjoner)

Banken er eksponert for ulike typer risiko, og deler risikoene inn i følgende undergrupper:

- *Kredittrisiko*: risikoen for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- *Konsentrasjonsrisiko*: risikoen for at det oppstår en opphopning av eksponering mot en enkelt kunde, bransje, eller et geografisk område.
- *Markedsrisiko*: risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
- *Spreadrisiko*: risikoen for endringer i markedsverdi/realistisk verdi av obligasjoner mv. og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader.
- *Operasjonell risiko*: risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
- *Likviditets- og finansieringsrisiko*: risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader.
- *Eierisiko*: risikoen for at banken blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor banken har en vesentlig eierandel og innflytelse.
- *Forretningsrisiko*: risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer.
- *Omdømmerisiko*: risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, finansmarked og myndigheter.
- *Strategisk risiko*: risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsinger.
- *Compliance risiko*: risikoen for at banken pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.
- *Risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging*: risikoen for at konsernets soliditet reduseres uforholdsmessig som følge av høy andel fremmedfinansiering og overdreven gjeldsoppbygging.

Alle de ovennevnte risikotyper skal gjøres til gjenstand for vurdering periodisk, enten alene eller i sammenheng.

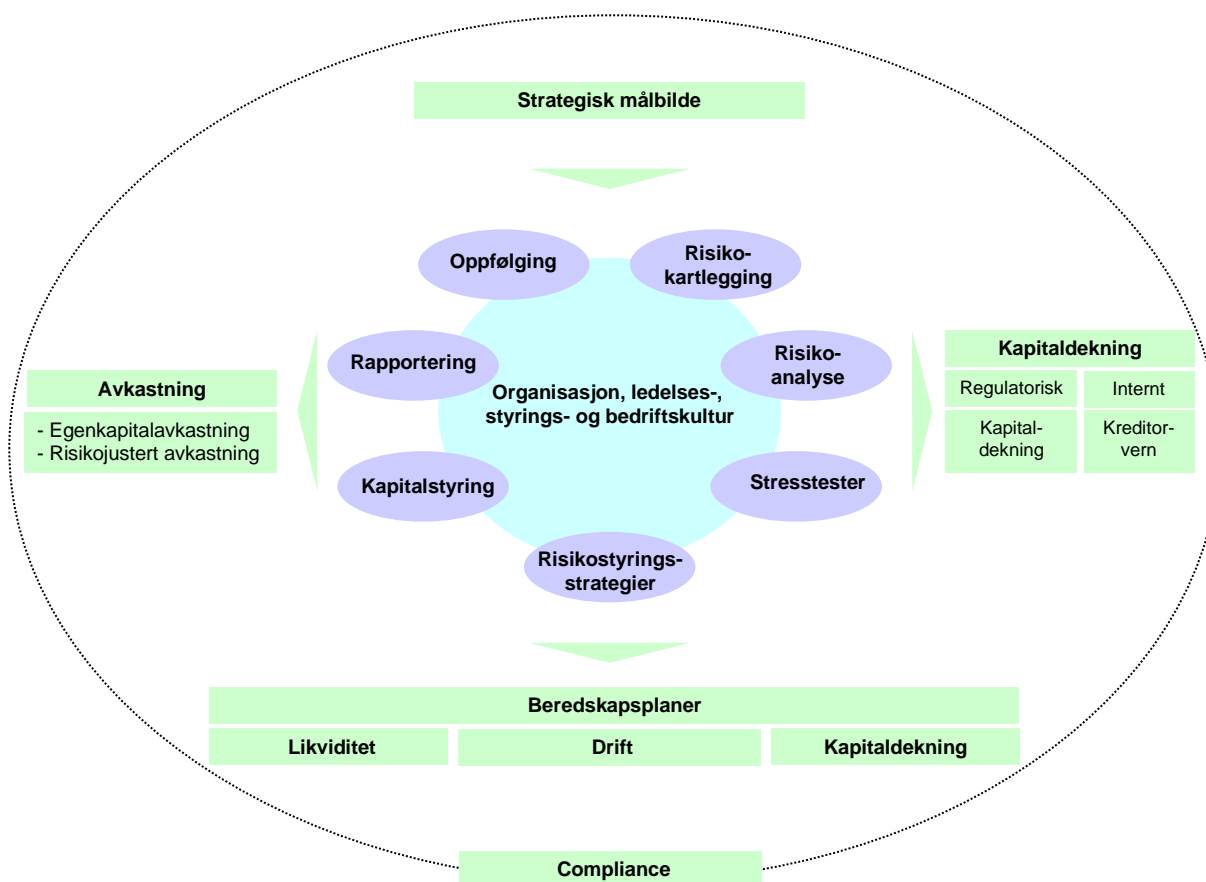
3.3 Elementer i Bank 1 Oslo Akershus' risiko- og kapitalstyring

Følgende elementer anses viktig i bankens risiko- og kapitalstyringsprosess:

- Strategisk målbilde og risikotoleranse
- Risikoidentifikasjon
- Risikomåling og -analyse
- Risikostrategier
- Stresstester
- Organiseringen av- og ansvaret for risikostyringen
- Kapitalstyring
- Rapportering
- Oppfølging og overvåking
- Compliance (etterlevelse)
- Beredskapsplaner

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan visuelt fremstilles som i figuren nedenfor.

Figur 2 Rammeverk for risiko- og kapitalstyring

3.3.1 Strategisk målbilde og risikotoleranse

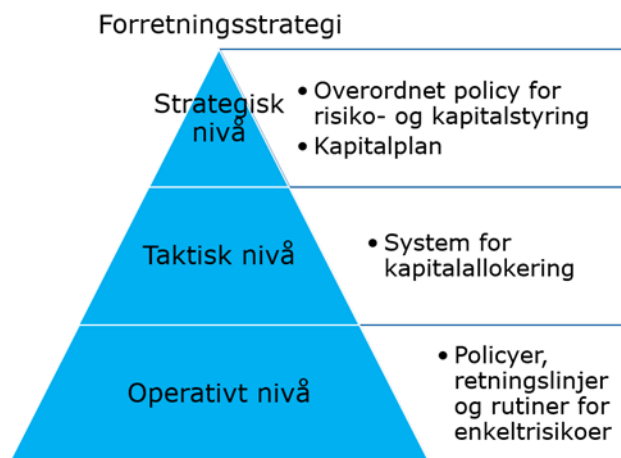
Risiko- og kapitalstyringen tar utgangspunkt i bankkonsernets målbilde og forretningsplan, herunder uttalte målsettinger om ønsket risikoprofil. Bankens forretningsstrategi legger føringer for virksomhetens art og omfang, herunder vekst- og utviklingsmål, basert på en gitt mengde tilgjengelig ansvarlig kapital. Bankens risikostyring legger til rette for at definerte mål og resultater, slik de er fremstilt i forretningsstrategien, kan nås. Effekter av påregnelige endringer i makro – eller mikroforutsetninger hensyntas i kapitalplanleggingen, og skal aldri være så store at de i en normalsituasjon bringer egenkapitalen ned under de regulatoriske kapitalkrav.

Effekter som følge av uforutsette endringer og/eller sjokk, skal ikke bringe bankens egenkapital til et lavere nivå enn at banken fortsatt kan driftes som en selvstendig bank.

Selv om bankens risiko aldri skal være større enn at forsvarlig egenkapital kan opprettholdes, må den heller ikke være mindre enn at det kan oppnås tilfredsstillende avkastning på egenkapitalen.

Banken har derfor etablert et system for kapitalallokering til bankens forretningsenheter, samt et sett policyer og retningslinjer som angir mer detaljerte rammer tilknyttet enkeltrisikoen som kredittisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko.

Figur 3 Strategisk-, taktisk- og operativt nivå

3.3.2 Risikoidentifikasjon

Prosessen for risikoidentifikasjon er fremoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder i konsernet. Prosessen pågår kontinuerlig, og er i likhet med bankens rullerende prognoseprosess en integrert del av konsernets strategiprosess. Risikoidentifikasjonen gjennomføres blant annet ved hjelp av:

- Arbeidsmøter med risikoanalyse på dagsorden.
- Innrapporterte hendelser i konsernets taps- og hendelsesdatabase.
- Rapporter fra internrevisor, eksterne revisor, Finanstilsynet og eventuelt andre relevante aktører.
- Erfaringer fra andre banker.

3.3.3 Risikomåling og -analyse

Det gjennomføres grundige analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper med tilhørende årsaksmekanismer. Alle vesentlige risikoer er kvantifisert i den utstrekning det er mulig og det er foretatt beregning av behov for risikojustert kapital. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentering av de etablerte kontroll- og styringstiltakene.

3.3.4 Risikostrategier

Det er etablert egne risikostrategier innenfor de viktigste risikoområdene. Risikostrategiene er styrets instrument for fastsettelse av akseptabel risikoprofil med tilhørende avkastningsmål. Risikostrategiene skal sikre at hele bankkonsernet styrer risikoene i tråd med godkjent risikoprofil. Overordnet risikostrategi skal baseres på det strategiske målbilde, og revideres årlig eller når andre forhold tilsier det. De ulike risikostrategier utvikles etter følgende prinsipper:

- De skal gjenspeile bankens- og konsernets overordnede mål og strategier.
- De skal være en integrert del av bankens- og konsernets løpende aktiviteter.
- De skal stå i forhold til bankens- og konsernets evne og kapasitet.

Ved etablering av kontroll- og styringstiltak skal det legges til grunn en kostnads- og nyttevurdering. Risikostrategiene vurderes minimum årlig og godkjennes av styret.

3.3.5 Stresstester

Stresstester er et viktig verktøy for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen. Stresstesting inngår som et viktig element i bankkonsernets fremskrivning av finansiell utvikling knyttet til alvorlig økonomisk tilbakeslag, og gjennomføres regelmessig.

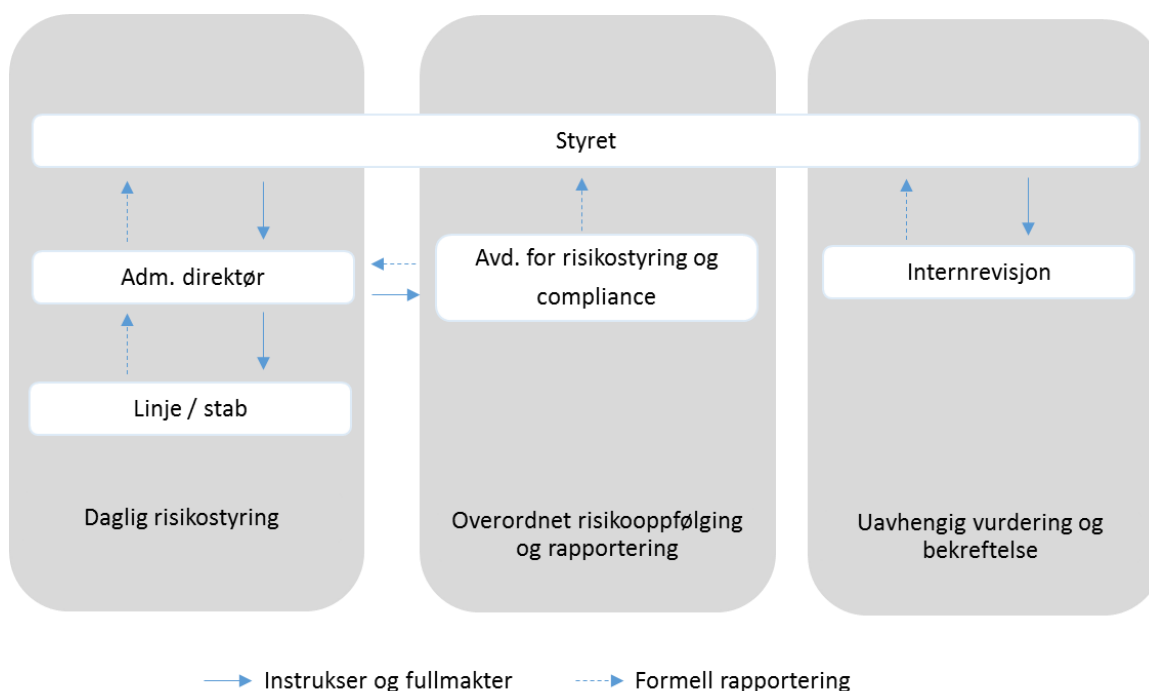
Det gjøres stresstester av både enkeltfaktorer og hele scenarioanalyser hvor banken og konsernet utsettes for ulike tenkte negative makroøkonomiske hendelser gjennom en periode på minimum 3 år. Videre blir det i stresstesting tatt høyde for kredittap minst på linje med det banken har opplevd i tidligere nedgangskonjunkturer.

3.3.6 Organiseringen av- og ansvaret for risikostyringen

3.3.6.1 Styrings- og kontrollstruktur

Styring og kontroll omfatter alle prosesser og kontrolltiltak som er iverksatt av bankens ledelse for å sikre en effektiv forretningsdrift og gjennomføring av bankens strategier. Banken legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll:

Figur 4 Styrings- og kontrollstruktur

3.3.6.2 Bedriftskultur

I prosessen for risiko- og kapitalstyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen, med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Banken har etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er gjort kjent i hele organisasjonen.

3.3.6.3 Roller og ansvar i ulike organisasjonsmessige enheter/stillinger

Arbeids- og ansvarsdeling er et viktig prinsipp i risikostyringen i banken. Ansvar for risikostyring er derfor fordelt mellom følgende ulike roller i organisasjonen:

Bankens styre har det overordnede ansvaret for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Bankens styre fastsetter overordnede styrings- og risikomål, og fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken.

Revisjonsutvalget er et underutvalg av styret som har til mandat å behandle saker vedrørende regnskap og revisjon, og avgi innstilling til styret om resultatet av behandlingen.

Risikoutvalget er et underutvalg av styret som har til mandat å behandle saker vedrørende styring og kontroll og øvrige saker av risikomessig karakter, og avgi innstilling til styret om resultatet av behandlingen.

Administrerende direktør og den øvrige bankledelsen har ansvaret for at den overordnede risikostyringen utføres i tråd med styrets rammer og retningslinjer. Dette betyr at adm. direktør er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende direktør er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Kredittkomiteen er et rådgivende organ for administrerende direktør i kredittbeslutningssaker, og opererer under hans fullmakt, jf. retningslinjer for kredittkomiteen.

Den enkelte medarbeider har ansvaret for å forstå og daglig etterleve gjeldende lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer innenfor sitt ansvarsområde.

Valideringskomiteen skal etterprøve godheten i bankens interne kredittmodeller, og se til at modellene anvendes som en integrert del av bankens risiko- og kapitalstyring.

Balanse- og risikostyringskomiteen er et rådgivende organ for bankens ledelse knyttet til overordnet risikostyring og balansesammensetning.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av forretningsenhetene og har rapporteringslinjer både til adm. direktør og til styret. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig rapportering av risikobildet, samt en uavhengig vurdering av hvorvidt konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter. Leder for risikostyringsenheten (CRO) skal også sørge for at styret får seg forelagt den risikoinformasjon CRO mener styret bør ha. Normalt rapporteres dette gjennom administrerende direktør.

Internrevisjonen er et redskap for styret og administrasjonen som overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Bankens internrevisjonsfunksjon er satt ut til et av de store, ledende revisjonsselskapene. Dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet til enhver tid. Internrevisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret.

Internrevisjonen reviderer årlig IRB-systemet, herunder modellene som ligger til grunn for beregning av risikoparametrene, anvendelse av modellene og øvrig etterlevelse av kapitalkravsforskriften.

3.3.7 Kapitalstyring

Banken har en målrettet prosess for kapitalstyring som i størst mulig grad skal sikre:

- En effektiv kapitalanvendelse med basis i strategisk målbylde og vedtatt forretningsstrategi.
- At fastsatt minstekrav til kapitaldekning basert på risikoprofil og risikotoleranse oppfylles, både ut i fra interne betraktninger (ICAAP) og regulatoriske krav.
- Tilfredsstillende avkastning.
- Langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene til konkurransedyktige vilkår.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i bankkonsernets definerte markedsområde.

På grunnlag av det strategiske målbylde og forretningsplanen, blir det årlig utarbeidet en kapitalplan. Det gjennomføres regelmessige fremskrivninger av den finansielle utvikling for de neste årene. Fremskrivningene hensyntar forventet utvikling i perioden samt situasjoner med alvorlige økonomiske tilbakeslag. Med grunnlag i fremskrivningene av det samlede kapitalbehovet foretar styret og ledelsen en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilpasset bankkonsernets nåværende og fremtidige kapitalbehov i et tre-fire års perspektiv.

3.3.8 Rapportering

Risikorapporteringen har som formål å sikre at alle organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikoinformasjon. Dette skal sikre at alle organisasjonsnivåer har oversikt over sin aktuelle risikoeksponering og derigjennom sitt risikojusterte kapitalbehov. Rapporteringen skal danne grunnlaget for den videre oppfølging og overvåking av risikoeksponeringen og risikostyringsprosessen i hele bankkonsernet, herunder anvendelse av risikojustert kapital.

3.3.9 Oppfølging og overvåking

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Bankens og konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikoreporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance, som er uavhengig av de enkelte forretningsenhetene i banken.

3.3.10 Compliance (etterlevelse)

Banken er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lovgivning. Bankens virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert i organisasjonen.
- Rutiner for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter.
- Rutiner for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter.

3.3.11 Beredskapsplaner

Kjernevirksomheten til banker er å ta risiko, og denne risikoen vil over tid kunne påføre bankene større tap selv om bankene har gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon kan medføre et alvorlig press på drift, kapitaldekning og fundingssituasjon. Banken har derfor utarbeidet beredskapsplaner for i størst mulig grad å kunne håndtere slike kriser hvis de skulle oppstå. Banken har beredskapsplaner for driftsavbrudd og øvrige sikkerhetshendelser, samt likviditet- og kapitaltilførsel.

4. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)

4.1 Oppsummering regulatorisk kapital

4.1.1 Sammenstilling mellom IFRS balanse og kapitaldekningsmessig balanse

Bankens IFRS balanse og CRD IV balanse er like. Bankkonsernets investeringer i ansvarlig kapital utstedt av selskaper i finansiell sektor går til fradrag i konsernets ansvarlige kapital og reduserer konsernets eiendeler med 879 MNOK per 31.12.16. Beregningsgrunnlaget for derivatposisjoner beregnes etter motpartsrisiko-rammeverket, mens øvrige poster på balansen samt utenombalanseposter beregnes etter kredittrisikorammeverket.

For ytterligere detaljer henvises det til vedlegget hvor dette presiseres i standardiserte skjema iht. Finanstilsynets rundskriv 14/2014.

4.1.2 Utvikling i beregningsgrunnlag

Tabell 3 Beregningsgrunnlag for fastsettelse av kapitalkrav

Beregningsgrunnlag (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Kredittrisiko:		
IRB metode	13.292	12.755
Standardmetode	2.227	1.726
Sum kredittrisiko	15.519	14.481
Markedsrisiko	-	-
Operasjonell risiko	1.873	1.712
CVA tillegg	12	86
Tillegg i beregningsgrunnlaget for Basel-I gulvet	533	845
Sum beregningsgrunnlag	17.937	17.124

Sum beregningsgrunnlag viser at nettoøkning fra 31.12.15 til 31.12.16 er på 813 MNOK. En nærmere analyse av økningen viser imidlertid til dels betydelige endringer, som kort kan oppsummeres som følger:

Utlånsvekst (sektorfordelt)

Bankens utlånsportefølje har i løpet av 2016 økt med totalt 4,8 mrd. kroner. Veksten kan tilskrives økt utlånsvolum til personkunder hvorav 1,4 mrd. kroner er overført til SpareBank 1 Boligkreditt, og vekst på egen balanse blir således 3,4 mrd. kroner. Effekten gir en økning i beregningsgrunnlaget.

Økt bruk av bolig- og næringskredittforetakene

Banken har i løpet av året økt eierandelen i SpareBank 1 Boligkreditt (SB1BK), og banken fikk i 4. kvartal en vesentlig eierposisjon (> 10 %) i selskapet. Som et resultat av dette vil banken benytte seg av en hittil ikke-utnyttet terskel for beregning av fradrag for vesentlige eierposisjoner. Denne terskelen skal ikke tas til fradrag i bankens kapital, men skal i stedet inkluderes i beregningsgrunnlaget med en risikovekt på 250 %. Isolert sett økte dette beregningsgrunnlaget med hele 1,6 mrd. kroner, men da denne endringen ikke har noen effekt på Basel I-beregningen, så fikk denne økningen ingen reell effekt på bindende kapitalbehov pr. 31.12.16.

Banken har i løpet av året også blitt eier i SpareBank 1 Næringskreditt AS, hvor banken har overført 0,6 milliarder av bankens lån til næringskunder. For mer informasjon om bankens eierandeler i kredittforetak, samt øvrige felleskontrollerte virksomheter vises det til kapittel 2 om konsolidering.

4.1.3 Beregning av ansvarlig kapital

Tabell 4 Opplysninger om ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggskapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger

Bank 1 Konsern (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Egenkapital		
Innbetalt aksjekapital	457	457
Overkursfond	653	653
Annen egenkapital	1.906	1.767
Sum balanseført egenkapital	3.017	2.877
Årsresultat fratrukket påregnelig skatt og utbytte (revisorbekreftet)	334	212
Utsatt skattefordel, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-38	-27
Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-26	-70
Verdiendringer som følge av kravene om forsvarlige verdsettelse (AVA)	-8	-7
Frdrag for vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-691	-
Frdrag for ikke-vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-21	-903
Overgangsregler for ikke-vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitus	8	542
Netto ren kjernekapital	2.575	2.623
Utstedte fondsobligasjoner	400	400
Frdrag for vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-22	-22
Frdrag for ikke-vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-4	-271
<i>Herav overgangsregler</i>	-4	-271
Netto kjernekapital	374	107
Utstedte ansvarlige lån	700	700
Frdrag for vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	-145	-
Frdrag for ikke-vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	-5	-390
<i>Herav overgangsregler</i>	-4	-271
Netto tilleggskapital	551	310
Netto ansvarlig kapital	3.500	3.041

Banken har i løpet av 4. kvartal økt eierandelen i SB1BK til å bli en vesentlig eierposisjon (> 10 %). Dette reduserer bankens fradrag i kapitalen, men motsvares av en økning i beregningsgrunnlaget etter CRD IV. Denne økningen av ren kjernekapital motvirkes av nedtrapping av overgangsregler knyttet til ikke-vesentlige investeringer i finansiell sektor som fører til en nettoreduksjon i ren kjernekapital. Inkludering av konsernets årsresultat etter skatt bidrar derimot positivt og øker isolert sett bankens rene kjernekapital.

Utstedt ansvarlig kapital

Foruten aksjekapital har morbanken utstedt to fondsobligasjoner på totalt 400 MNOK, samt 3 ansvarlige lån på til sammen 700 MNOK. Bankens investeringer i slike kapitalinstrumenter vil gå til fradrag mot disse utstedte instrumenter. Som følge av gjeldende overgangsregler vil i tillegg deler av bankens investeringer i rene kjernekapitalinstrumenter gå til fradrag mot disse utstedelsene. Se avsnittet «effekt av overgangsregler» for mer opplysninger om disse overgangsreglene.

Tabell 5 Opplysninger om lånekapital og hybridkapital

Bank 1 Oslo Akershus AS (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Ansvarlig lån		
Forfall 2023, 3 mndr Nibor + 2,75 % (Call opsjon 2018)	200	200
Forfall 2023, 3 mndr Nibor + 1,95 % (Call opsjon 2018)	300	300
Forfall 2023, 3 mndr Nibor + 1,65 % (Call opsjon 2019)	200	200
Sum ansvarlig lån	700	700
Fondsobligasjoner		
Evigvarende, 3 mndr Nibor + 3,05% (Call opsjon 2019)	200	200
Evigvarende, 3 mndr Nibor + 3,5 % (Call opsjon 2019)	200	200
Sum fondsobligasjoner	400	400
Sum utstedt ansvarlig kapital	1.100	1.100

Bankens utstedte fondsobligasjoner ble i løpet av 2. kvartal reklassifisert fra gjeld til egenkapital da banken, under gitte vilkår, har en ensidig rett til å utbetale renter.

For ytterligere detaljer om de enkelte instrumentene henvises det til vedlegget etter standardiserte skjema iht. Finanstilsynets rundskriv 14/2014.

Effekt av overgangsregler

I henhold til beregningsforskriftens Del B § 20 punkt a, vil kun deler av bankens ikke-vesentlige investeringer, definert som posisjoner under 10 % i rene kjernekapitalinstrumenter utstedt av selskaper i finansiell sektor, gå til fradrag i bankens kjernekapital og tilleggskapital ref. tabellen nedenfor.

Tabell 6 Effekt av overgangsregler

Periode	Andel som tas til fradrag i eierbankens rene kjernekapital
Frem til 31.12.2014	20 %
01.01.2015 – 31.12.2015	40 %
01.01.2016 – 31.12.2016	60 %
01.01.2017 – 31.12.2017	80 %

Andelen som unntas som fradrag i bankens rene kjernekapital skal i stedet tas til fradrag med halvparten i henholdsvis øvrig kjerne- og tilleggskapital. Andel unntatt fradrag i ren kjernekapital, det vil si beløp som gjøres til gjenstand for overgangsordning, var 8 MNOK for bankkonsernet, mot 542 MNOK pr. 31.12.15. Nedgangen kan i stor grad tilskrives at bankens eierposisjon i SpareBank 1 Boligkreditt AS er blitt klassifisert som en vesentlig eierposisjon og følgelig ikke er omfattet av denne overgangsregelen.

Etter CRR/CRD IV-forskriftens § 4 kan ikke bankens beregningsgrunnlag være lavere enn 80 % av beregningsgrunnlaget etter tidligere regelverk (Basel-I) fratrukket differansen mellom forventet tap estimert etter interne modeller og bankens faktiske tapsavsetninger. Dette Basel-I gulvet ble bindende for banken og konsernet fra og med 31.12.15 og utgjør en effekt på 533 MNOK i beregningsgrunnlaget for CRD IV pr. 31.12.16.

4.1.4 Regulatorisk kapitalkrav (Pilar I)

Bankens minstekrav til ansvarlig kapital (Pilar I) er 8 % av risikovektet beregningsgrunnlag. Minimum 4,5 % av minstekravet må oppfylles med ren kjernekapital og 1,5 % med hybridinstrumenter. I tillegg er flere bufferkrav introdusert på toppen av minstekravene.

Tabell 7 Kapitalkrav

Kapitalkrav (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Minimumskrav til ansvarlig kapital (8 %)	1.435	1.370
Bufferkrav i form av ren kjernekapital:		
<i>Bevaringsbuffer (2,5%)</i>	448	428
<i>Motsyklisk kapitalbuffer (1,5 % / 1 %)</i>	269	171
<i>Systemrisikobuffer (3 %)</i>	538	514
Sum bufferkrav til ren kjernekapital (7 % / 6,5 %)	1.256	1.113
Sum krav til ansvarlig kapital	2.691	2.483
Tilgjengelig ren kjernekapital utover kapitalkrav (11,5 % / 11 %)	513	739

Videre er det innført bufferkrav for systemviktige institusjoner samt anledning for myndigheter å tildele krav til spesifikke institusjoner, men disse er ikke gjeldende for banken.

4.1.5 Kapitaldekning og kapitaldekningsmål

Bankens faktiske kapitaldekning dekker de regulatoriske krav som fremsatt i Pilar I, inkludert bufferkravene. Banken har som mål å ha en ren kjernekapitaldekning som til enhver tid overstiger regulatoriske bufferkrav, med tillegg av Pilar 2-kapitalbehov, med minst 0,5 %-poeng. Bankens langsiktige mål er uansett en ren kjernekapitaldekning på minst 13,5 %. Banken har også som mål å holde tilstrekkelig tilleggs kapital slik at kjernekapital ikke anvendes til å dekke kapitalkrav hvor tilleggs kapital kan benyttes. Interne mål for bankens kjernekapital- og total kapitaldekning blir således minimum 0,5 %-poeng over regulatoriske kapitalkrav, inkl. pilar II-t tillegg.

Tabell 8 Kapitaldekning

Kapitaldekning	31.12.2016	31.12.2015
Ren kjernekapitaldekning	14,4 %	15,3 %
Kjernekapitaldekning	16,4 %	15,9 %
Kapitaldekning	19,5 %	17,8 %
Ren kjernekapitaldekning før Basel-I gulv	14,8 %	16,1 %
Uvektet kjernekapitaldekning	6,9 %	7,2 %

Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel er et forholdstall som antyder en institusjons grad av gjeldsoppbygging. Den beregnes som forholdet mellom kjernekapital og bankens beregningsgrunnlag før bruk av risikovekter. Dette beregningsgrunnlaget, også kjent som eksponeringsmålet, inneholder dermed bankens balanseposter samt utenombalanseposter etter myndighetsbestemte konverteringsfaktorer samt justeringer for posisjoner med motpartsrisiko.

Tabell 9 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel for Bank 1 Konsern (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Derivater etter markedsverdimetoden	74	274
<i>Herav reinvesteringskostnad</i>	38	217
<i>Herav potensiell fremtidig eksponering</i>	36	57
Øvrige poster utenom balansen (etter KF)	1.152	1.123
Øvrige eiendeler	42.388	37.315
Regulatoriske justeringer i kjernekapitalen	-810	-1.300
<i>Herav overgangsregler</i>	-4	-271
Eksponeringsmål	42.806	37.412
Kjernekapital	2.950	2.730
Kjernekapital før overgangsregler	2.941	2.459
Uvektet kjernekapitalandel	6,9 %	7,2 %
Uvektet kjernekapitalandel før overgangsregler	6,9 %	6,6 %

4.2 Kredittrisiko

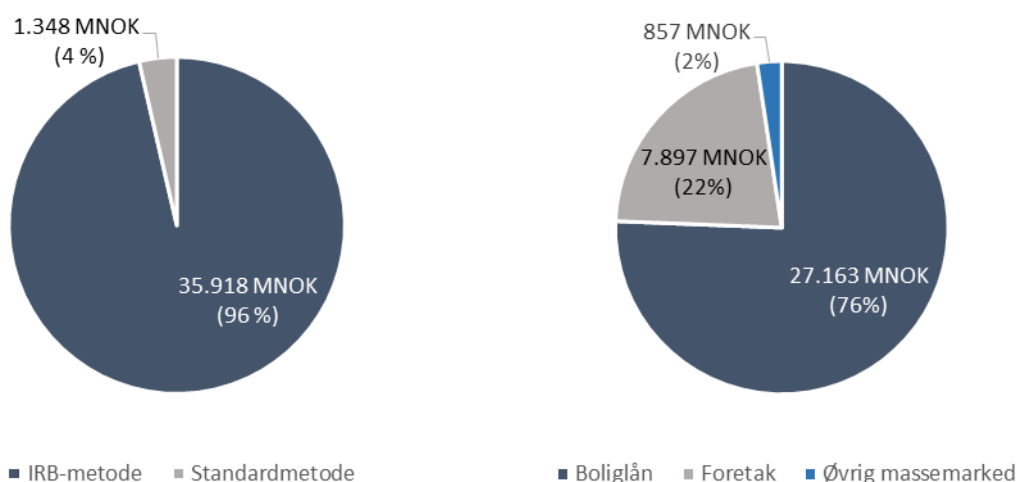
Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Banken har hovedsakelig kredittrisiko gjennom utlånsporteføljen i person- og bedriftsmarkedet. Kredittrisiko omfatter også konsentrasjoner av risiko knyttet til store engasjement mot enkelt kunder, innenfor geografiske områder, næring eller med likeartede grupper av kunder og vekst. Dette holder banken pilar II-kapital for, ref. kapittel 5.

4.2.1 IRB-systemet

Banken har hatt erfaring med bruk av interne IRB-modeller siden 2003, og fikk Finanstilsynets tillatelse til å benytte IRB-modellene til kapitaldekning i begynnelsen av 2008. Banken benytter ulike modeller i IRB-rapporteringen, avhengig av engasjementskategori og kundesegment, og for enkelte porteføljer har banken unntak fra IRB-metode. Massemarked med pant i eiendom/bolig er den største IRB-porteføljen (76 %), mens foretaksporteføljen utgjør 22 %.

Banken rapporterer etter standardmetoden på de porteføljene som ikke er IRB-godkjente og dette utgjør 4 prosent av bankens kredittportefølje (EAD). Unntakene fra IRB er små porteføljer bestående av kategoriene stater/kommuner og institusjoner, hvor det er gitt permanent unntak, samt borettslag og foreninger/lag, hvor banken inntil videre benytter standardmetoden.

Figur 5 Andel EAD som beregnes etter henholdsvis IRB- og standardmetoden, samt fordeling innen IRB-porteføljen (eksklusive standardmetoden)

Tabell 10 Modeller benyttet i IRB-rapporteringen per 31. desember 2016

Engasjementskategori	Kundesegment	PD-metode	EAD-modell	LGD-modell
Massemarked - pant i bolig og fast eiendom	Alle PM-kunder	PD-modell PM, scorekort bolig	EAD-modell PM	LGD-modell PM
	Alle personlig næringsdrivende som i banken er registrert med personnummer			
Massemarked - øvrig massemarked	Alle PM-kunder	PD-modell PM, scorekort ikke bolig	EAD-modell PM	LGD-modell PM
	Alle personlig næringsdrivende som i banken er registrert med personnummer			
Foretak	Alle foretak, unntatt segmentene nedenfor	PD-modell BM	EAD-modell BM	LGD-modell BM
	Institusjoner og stater			
	Borettslag			
	Foreninger, lag og organisasjoner			
Standardmetoden				

4.2.2 Utvikling i kredittporteføljen

Bankens kredittportefølje består av 75 prosent massemarkeds kunder og 25 prosent foretakskunder målt i EAD (forventet eksponering ved mislighold). I løpet av 2016 har bankens massemarkedsportefølje økt med 15,5 prosent, mens foretaksporteføljen er blitt redusert med 6,1 prosent. Denne reduksjonen kommer av at banken i 2016 har overført lån til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

Figur 6 EAD for hele kredittporteføljen (inklusive standardmetoden) fordelt per engasjementskategori

EAD fordelt på engasjementskategori per 31.12.2016

EAD fordelt på engasjementskategori per 31.12.2015

Fordeelingen inneholder massemarked etter IRB metode og foretak etter AIRB- og standard metode.

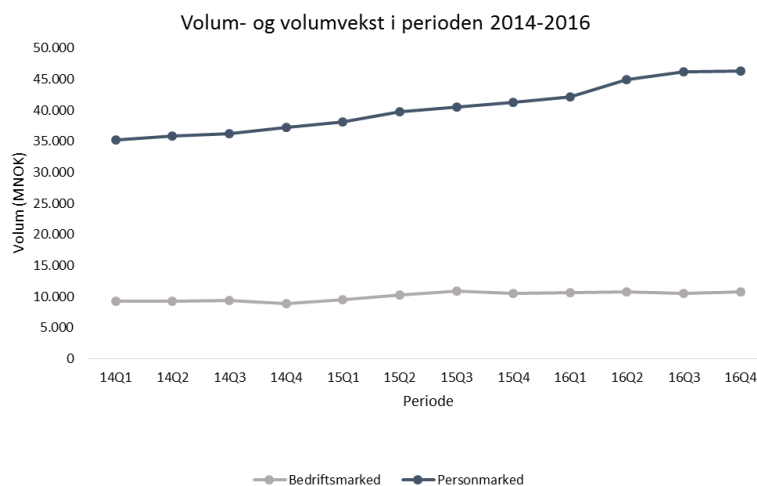
Tabell 11 EAD under standardmetoden fordelt på engasjementskategorier

MNOK	31.12.2016	31.12.2015
Institusjoner	1.165	1.165
Foreninger og lag	78	76
Borettslag	98	174
Stater/kommuner	7	7
Sum	1.348	1.423

EAD for engasjementer under standardmetoden er redusert med 5 % i 2016. Størst endring er EAD for borettslag som er redusert med 76 MNOK (44 %). Dette kommer hovedsakelig av overføring til SpareBank1 Næringskreditt AS.

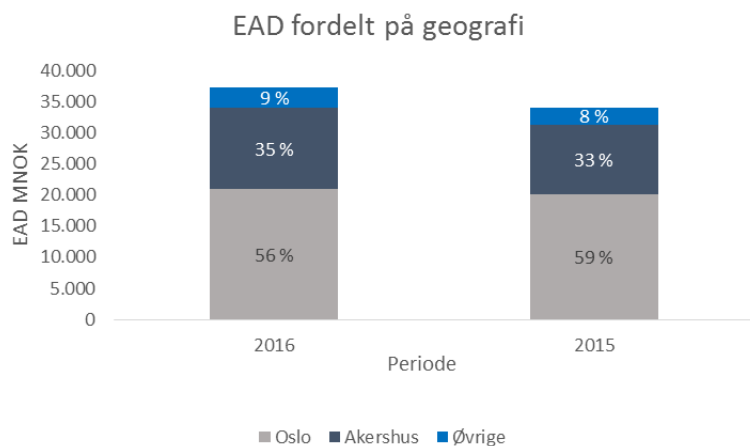
Volumveksten (inkl. kredittforetakene) har vært høy, med en økning på 23,7 % de siste to årene, og 10,1 % det siste året. Kredittporteføljen for personmarked* viser en tolv månedersvekst på 12,2 % inkludert lån overført SpareBank 1 Boligkreditt AS. Veksten i bedriftsmarkedsporteføljen* har vært moderat, med en tolv månedersvekst på 1,7 % inkludert lån overført til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

Figur 7 Kredittvekst inklusive portefølje som er overført til kredittforetakene.

*Sektorfordelt inkl. lån overført kredittforetakene, der personmarked er sektorene 8500 og 9800, bedriftsmarked er alle øvrige sektorer.

Figur 8 EAD fordelt på geografi

Fordelingen av kredittporteføljen ovenfor inneholder massemarked etter IRB metode og foretak etter AIRB- og standard metode.

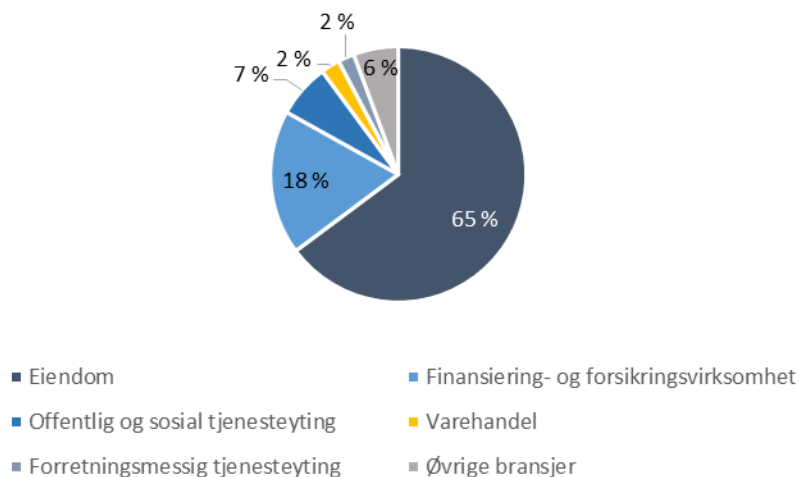
91 prosent av bankens kredittportefølje har geografisk tilhørighet til bankens hovedmarkedsområder, Oslo og Akershus, hvor andelen er redusert med 0,9 prosentpoeng fra 2015. 91 prosent av massemarkedsporteføljen (nedgang på 2,6 prosentpoeng fra 2015) og 92 prosent av foretaksporteføljen er innenfor bankens hovedmarkedsområde (økning på 3,5 prosentpoeng fra 2015).

4.2.2.1 Utvikling i foretaksporteføljen

Bankens største bransje i foretaksporteføljen er næringseiendom. Denne bransjen står for 16 prosent av kredittporteføljens EAD totalt, en nedgang på 4 prosentpoeng fra 2015. I foretaksporteføljen isolert sett, utgjør næringseiendom 65 prosent (mot 68 prosent i 2015). Nedgangen skyldes i hovedsak overføringer til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

Figur 9 Bransjer i foretaksporteføljen i prosent av EAD for foretaksporteføljen pr. 31.12.2016

Foretaksporteføljen fordelt på bransjer - EAD

Fordelingen av kredittporteføljen ovenfor omfatter foretak etter AIRB- og standard metode.

Næringseiendom

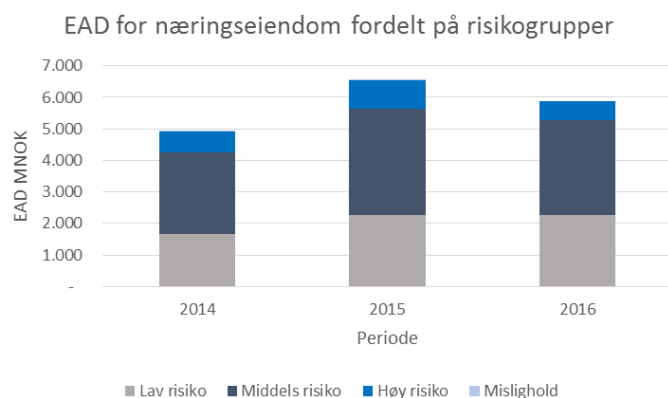
Næringseiendom er største bransje innenfor foretaksporteføljen og består av fire undersegmenter; eiendom utleie, eiendom prosjekt, borettslag og øvrig eiendom. Den IRBA-godkjente delen av bankens portefølje i næringseiendom utgjør 98 prosent (97 prosent i 2015), hvorav 90 prosent (86 prosent i 2015) er klassifisert som lav- og middels risiko. Engasjementene som er unntatt IRB er borettslag (2 %).

I teksten henvises det til fire risikogrupper. Disse defineres som følger:

- Risikogruppe «lav»: PD 0,00 – 1,25 prosent
- Risikogruppe «middels»: PD 1,25 – 5 prosent
- Risikogruppe «høy»: PD over 5 prosent
- Risikogruppe «misligholdt/nedskrevet»: Misligholdte og engasjementer med tapsnedskrivninger

Eksponeringen i næringseiendomsporteføljen viser en nedgang i 2016. Dette kommer av at banken i 2016 har overført lån til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

Figur 10 EAD og kredittkvalitet for næringseiendom (IRB)

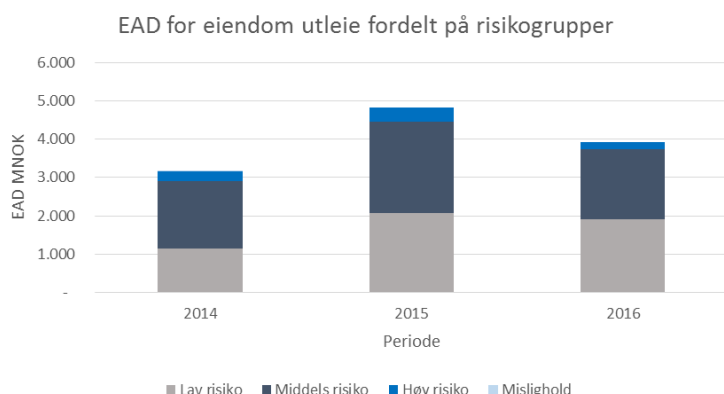

Fordelingen ovenfor av bankens kredittportefølje innen næringseiendom er etter AIRB metode.

Eiendom utleie

Eiendom utleie er det største segmentet og utgjør ved årsslutt 67 prosent av IRB-porteføljen for næringseiendom. Porteføljen viser en nedgang på 19 prosent i 2016, noe som kommer av at noen større engasjementer har gått ut av porteføljen, samt overføringer til SpareBank 1 Næringskreditt AS. 95 prosent av bransjens EAD (AIRB) er klassifisert innenfor risikogruppene lav- og middels, mot 92 prosent i 2015.

Figur 11 EAD og kredittkvalitet for eiendom utleie (IRB)

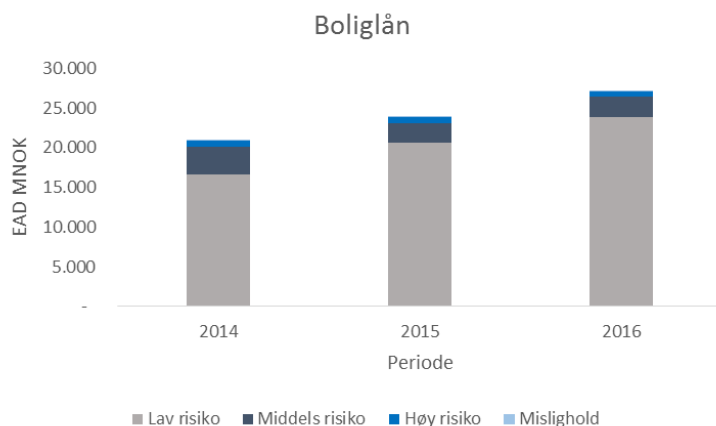
Fordelingen ovenfor av bankens kredittportefølje innen «eiendom utleie» er etter AIRB metode.

4.2.2.2 Boliglån

Bankens boliglånsportefølje utgjør om lag 73 prosent av bankens kredittportefølje (EAD) og består i all hovedsak av finansierte boliger i Oslo og Akershus.

Porteføljen har vokst 14 prosent det siste året. 97 prosent av boliglånskundene er klassifisert som lav- og middels risiko, se neste figur.

Figur 12 EAD og kredittkvalitet for boliglån

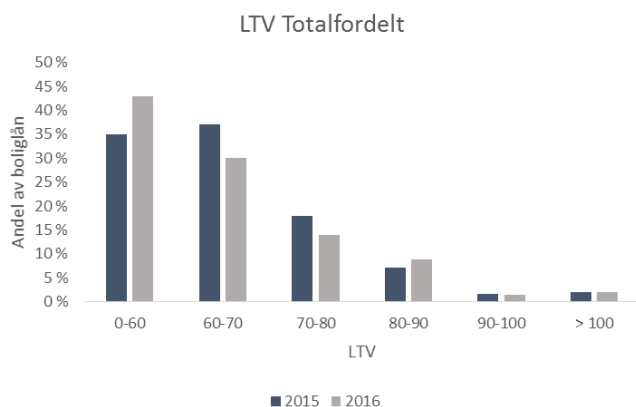

Boliglån omfatter IRB-kategoriene massemarked eiendom og SME massemarked eiendom for 2015 og 2016. For 2014 er det kun IRB-kategorien massemarked eiendom som vises.

I 2015 kom det en ny forskrift som ytterligere regulerer kravene til sikkerhet, betalingsevne og størrelse på avdrag for boliglån i Norge. Banken oppfylte kravene i forskriften med god margin ved utgangen av 2016.

Bankens boliglånsportefølje har en gjennomsnittlig belåningsgrad (vektet LTV) på 61 prosent mot 63 prosent ved utgangen av 2015. I figuren nedenfor fremkommer totalfordelt* LTV pr LTV-gruppe.

Figur 13 Totalfordelt LTV for boliglån

**Totalfordelt LTV: Belåningsgrad beregnes per konto (hensyntatt foranstående gjeld og andre lån med sikkerhet i samme objekt), og hele eksponeringen legges i den LTV-gruppen som eksponeringen er innenfor. Deretter beregnes hver LTV-gruppens andel av porteføljens samlede eksponering.*

Det er en markant økning av andel boliglån med lavere belåningsgrad (0-60). Bankens markedsområde har opplevd landets sterkeste prisvekst på boliger det siste året, noe som gjenspeiles i endringen fra 2015.

Også målt ved sikkerhetsdekning (sikkerhetsbeløp/eksponering) ser vi i nedenstående tabell at en vesentlig andel av eksponeringene er godt sikret. I denne beregningen er reduksjonsfaktorer hensyntatt. I de tilfeller realisasjonsverdien er lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres engasjementet som «øvrige massemarked» eller «massemarked SME øvrige».

Tabell 12 Andel sikkerheter for massemarkedskategoriene pr. 31.12.2016

Engasjementskategori	EAD (MNOK)	Stilte sikkerhetstyper - andeler				
		Fast eiendom/bolig	Innskudd	Garanti	Finansielle instrumenter	Usikret*
Engasjementer med pant i fast eiendom/bolig - ikke SME	26.822	100 %				
Øvrige massemarkedsengasjementer	840	3,1 %	2,0 %	0,1 %	3,4 %	91,5 %
Engasjementer med pant i fast eiendom/bolig - SME	341	100 %				
Massemarked SME øvrig	17	1,2 %	17,5 %			81,4 %
	28.020					

* Andel «Usikret» inneholder også sikkerheter, men de fremstår som usikret pga bruk av reduksjonsfaktorer.

4.2.3 Styring og måling

Kredittrisikoen styres gjennom bankens policy for risiko- og kapitalstyring, kredittstrategi, kredittpolicy for personmarked og bedriftsmarked, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Figur 14 Bankens styringsdokumenter for området kredittrisiko.

Bankens kredittstrategi fastsettes av styret og oppdateres minimum årlig. Bankens kredittstrategiske rammer er fastsatt slik at de på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte måler risikoeksponeringen, samt fanger opp endringer i den løpende risikoeksponeringen gjennom måltall som blant annet misligholdssannsynlighet, forventet tap og behovet for risikojustert kapital (uventet tap). De overordnede kredittstrategiske rammene er viderefordelt på de enkelte forretningsområdene. I tillegg setter de kredittstrategiske rammene særskilte begrensninger for konsentrasjonsrisiko knyttet til maksimal andel av bedriftskunder i kredittporteføljen, maksimale bransjeandeler, samt eksponering og risikoprofil på enkeltkunder.

Kredittpolicy fastsettes av administrerende direktør og oppdateres minimum årlig. Kredittpolicyen består av konkrete prinsipper for kredittgivingen både på overordnet nivå og knyttet til enkelte særskilte områder som eiendomsfinansiering, prosjektfinansiering og deltagelse i syndikater. Eksempler på slike prinsipper er krav til andel egenkapitalfinansiering og restriksjoner ved finansiering av engasjementer med høy risiko.

Bankens bevilgningsreglement fastsettes av styret, og oppdateres minimum årlig. Styret delegerer fullmakt til administrerende direktør samt PM- og BM-direktør. Disse kan igjen delegerer sine fullmakter videre. Kredittfullmaktene er personlige og differensieres blant annet ut fra et risikoperspektiv.

Bankens kredittbehandlingsrutiner fastsettes av ansvarlig områdedirektør og revideres løpende. Kredittbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til bankens kredittgiving.

Engasjementsgjennomganger blir gjennomført periodisk, for å påse at misligholdte og tapsutsatte lån er underlagt oppfølging, og at regnskapsregelverkets (IFRS) bestemmelser om tapsnedskrivninger blir ivaretatt.

Månedlig rapporteres utvikling i kredittstrategiske måltall fra forretningsenhetene til bankens ledelse. Avdeling for risikostyring og compliance foretar en uavhengig måling og rapportering av den samlede risikoeksponeringen til ledelsen og styret. Enheten validerer bankens kredittmodeller månedlig og årlig utarbeides det en omfattende valideringsrapport med tilhørende stresstesting.

4.2.4 Sikkerheter

Ved innvilgelse av kreditt krever banken som regel at kunden stiller en eller annen form for sikkerhet. De mest vanlige formene for pant er; fysisk pant (for eksempel fast eiendom), garantier (stilt av privatpersoner, foretak, stat/kommuner, garantiinstitutter og banker) eller kausjon. Verdien av en kausjon er blant annet avhengig av kausjonistens likviditet og soliditet.

Tabell 13 Bankens hovedtyper av sikkerhet

<u>Sikkerhetstype</u>	<u>Personmarked</u>	<u>Bedriftsmarked</u>
Fast eiendom	X	X
Tomter	X	X
Verdipapirer	X	X
Kausjoner	X	X
Driftstilbehør		X
Motorvogn/anleggsmaskin		X
Varelager		X
Kundefordringer		X
Innskudd	X	X

Markedsverdien for fast eiendom fastsettes enten ved å benytte kjøpesum i henhold til kontrakt, meglertakst/takst eller verdiestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom). Realisasjonsverdien på fast eiendom fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi og redusere denne med en reduksjonsfaktor som avhenger av type eiendom. Realisasjonsverdiene for bolig blir oppdatert minimum hvert andre år, mens næringsseiendom oppdateres hyppigere.

For næringsseiendom er leieverdimetoden den primære metoden for beregning av sikkerhetsverdi. Markedsverdien beregnes ved å multiplisere netto leieinntekter med en rentesats som reflekterer risikofri plassering pluss generell risikopremie. Realisasjonsverdien på de stilte sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, som reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper.

Reduksjonsfaktorene for alle typer av sikkerheter er satt på bakgrunn av verdifall man må kunne forvente i en kraftig økonomisk nedgangstid. I forbindelse med overgangen fra grunnleggende IRB-metode til avansert IRB-metode i 2015 ble de fleste reduksjonsfaktorene økt, som en følge av økte bufferkrav fra Finanstilsynet.

Tabellen nedenfor viser hvilken andel av ulike sikkerhetstyper som benyttes for foretaksengasjementene. Hele 85 % av sikkerheter som er stilt for kreditt til næringsseiendom er i fast eiendom. Sikkerhetsverdier i næringsseiendom er redusert med 55 % (reduksjonsfaktor).

Tabell 14 Andel sikkerheter for IRBA-foretakskategoriene pr. 31.12.2016

Engasjementskategori	EAD (MNOK)	Stilte sikkerheter - andeler					Usikret*
		Fast eiendom	Innskudd	Garanti	Finansielle instrumenter	Øvrige sikkerheter	
Foretak (ikke spesialiserte)	535		1,9%	86,3%		5,2%	6,6%
Inntektsgenererende eiendom	6.103	85,3%	1,1%	0,4%	0,4%	0,1%	12,6%
Objektfinansiering	90	100,0%					
Små og mellomstore foretak (SME)	1.169	57,2%	1,7%	1,6%	0,4%	18,9%	20,2%

I tillegg til sikkerheter er finansielle klausuler som for eksempel minimum kontantstrøm og egenkapitalandel tatt inn i lånevilkårene til de fleste bedriftsengasjementene. Slike klausuler benyttes for å redusere risiko, samt for å sikre at engasjementet vil være gjenstand for god oppfølging.

4.2.5 Stresstesting

En stresstest er en følsomhetsanalyse for utvikling i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige, negative endringer i rammebetingelser. Hensikten med å foreta en slik test er å se hvordan et nedgangsscenario påvirker bankens risikobilde (økonomisk kapital) og derigjennom kapitaldekning.

Banken gjennomfører ulike former for stresstesting av forretningsområder og enkelte porteføljer. En av metodene er en bottom up-test, som er en blanding av makro og mikro, hvor data om hver enkelt kunde benyttes som utgangspunkt. Det gjennomføres stress ned på den enkelte kunde, for så å aggregere data opp på ulike porteføljnivå for deretter å avlede effekt på forventet tap og kapitalbehov.

4.2.6 Nedskrivninger og mislighold

Risikoparameterne i IRB-systemet benyttes også ved beregning av nedskrivningsbehov både på individuelle utlån og grupper av utlån.

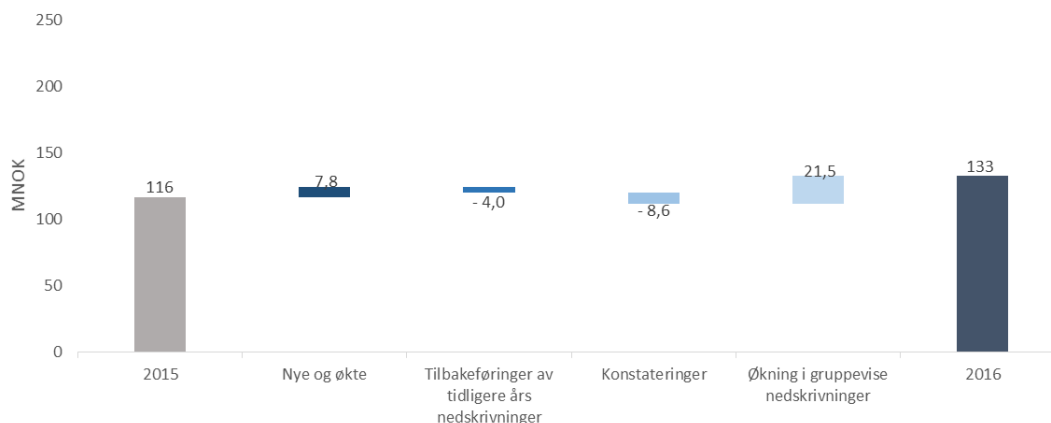
Et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall dersom det foreligger objektive bevis på at en tapshendelse har inntruffet etter førstegangs balanseføring av utlån, og den tapshendelsen reduserer utlånets fremtidige kontantstrømmer. Dersom objektive bevis for verdifall foreligger, beregnes tap på utlån som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente.

Vurdering av tapsnedskrivning på grupper av utlån gjøres ved å identifisere utvikling i beregnet tapsforventning basert på rescoring av kundene og inntrufne makroforhold. Den totale tapsforventningen i porteføljen, fratrukket forventet tap knyttet til lån med individuell nedskrivning danner et minimums utgangspunkt for hva som må nedskrives som gruppetap. Både individuelle og gruppevise nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Et engasjement anses som misligholdt dersom et av de følgende kriteriene er oppfylt:

1. Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000,-, eller
2. banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser, eksempelvis:
 - Banken foretar nedskrivning på grunn av svekket kredittverdighet.
 - Banken avhender en fordring til underkurs som følge av svekket kredittverdighet.
 - Banken gir som følge av betalingsproblemer hos motparten betalingsutsettelse eller ny kreditt til betaling av termin, eller avtaler endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår.
 - Det er begjært åpning av gjeldsforhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten, eller det er innledet frivillig gjeldsforhandling.
 - Banken antar av andre grunner at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

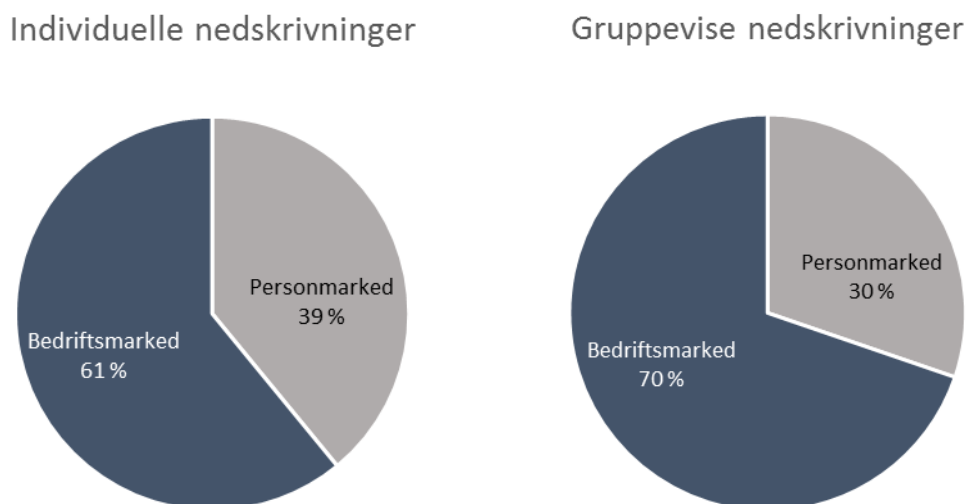
Figur 15 Utvikling i akkumulerte individuelle og gruppevise nedskrivninger

Ovenfor vises hva som utgjør årets endring i individuelle- og gruppevise nedskrivninger. Bankens gruppevise nedskrivninger utgjør 120 MNOK ved utgangen av 2016, etter en økning på 21,5 MNOK i 2016.

Individuelle tapsnedskrivninger utgjør totalt 13 MNOK ved utgangen av 2016 (mot 18 MNOK i 2015). 39 prosent av disse er knyttet til personmarkedsengasjementer, og 61 prosent er nedskrivninger i bedriftsmarkedsporteføljen.

Figur 16 Individuelle- og gruppevise tapsnedskrivninger fordelt på sektor

Andel av individuelle tapsnedskrivninger sektorfordelt på personmarkedet (PM) og bedriftsmarkedet (BM).

Tabell 15 Misligholdte, tapsutsatte og nedskrevne engasjementer (MNOK)

Sektor	Misligholdte engasjementer med verdifall	Tapsutsatt ikke-forfalte engasjementer	Individuelle nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
BM	15	11	-8	7
PM	54	7	-5	-12
Totalsum	69	18	-13	-5

Den første kolonnen i tabellen viser EAD for "misligholdte engasjementer med verdifall", i henhold til utlånsforskriftens § 2-4 som sier at et lån har verdifall dersom det foreligger objektive bevis på at en tapshendelse har inntruffet, og tapshendelsen reduserer lånets estimerte fremtidige kontantstrømmer. "Tapsutsatte ikke forfalte engasjementer" er engasjementer som ikke er misligholdt, men hvor det er foretatt individuell nedskrivning. "Individuelle nedskrivninger" viser bokførte individuelle nedskrivninger. "Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden" er nettoverdien av siste års nedskrivninger og tilbakeføringer.

Tabell 16 Misligholdte, tapsutsatte og nedskrevne engasjementer (MNOK) fordelt på geografi

Fylke	Misligholdte engasjementer med verdifall	Tapsutsatt ikke-forfalte engasjementer	Individuelle nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
Oslo	21	3	-4	-4
Akershus	41	13	-7	2
Øvrige	7	2	-2	-3
Totalsum	69	18	-13	-5

Tabell 17 Eksponeringer under IRB-metoden fordelt på engasjementskategorier

Risikoklasser (MNOK)		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	Totaler/Vektet	Totaler/Vektet	
													gjennomsnitt	gjennomsnitt	
													2016	2015	
Massemarked eiendom	EAD	-	4.341	6.584	6.213	6.494	2.050	385	341	350	57	8		26.822	23.643
	Ubenyttet ramme	-	960	329	49	23	4	9	1	0	-	-		1.375	1.209
	Risikovekt	-	7 %	12 %	20 %	29 %	39 %	61 %	87 %	118 %	19 %	138 %		23 %	23 %
	LGD	-	15 %	19 %	21 %	23 %	22 %	21 %	21 %	21 %	17 %	49 %		20 %	20 %
	KF	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	0 %	0 %		100 %	100 %
Massemarked SME Eiendom	EAD	-	25	76	92	57	46	18	1	24	2	0		341	241
	Ubenyttet ramme	-	5	4	1	0	0	-	0	-	-	-		11	9
	Risikovekt	-	9 %	10 %	20 %	27 %	38 %	54 %	127 %	126 %	0 %	0 %		30 %	35 %
	LGD	-	20 %	15 %	21 %	21 %	21 %	20 %	29 %	22 %	14 %	39 %		20 %	21 %
	KF	-	97 %	96 %	79 %	81 %	100 %	0 %	75 %	0 %	0 %	0 %		94 %	97 %
Massemarked SME Øvrig	EAD	-	3	5	2	4	2	1	0	0	0	0		17	6
	Ubenyttet ramme	-	2	1	1	1	1	0	-	0	0	-		6	5
	Risikovekt	-	26 %	38 %	53 %	64 %	76 %	90 %	97 %	143 %	0 %	3 %		52 %	52 %
	LGD	-	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	99 %		60 %	61 %
	KF	-	85 %	86 %	83 %	81 %	87 %	79 %	0 %	100 %	100 %	0 %		84 %	97 %
Massemarked Øvrige	EAD	-	77	165	191	233	97	27	20	14	14	2		840	364
	Ubenyttet ramme	-	36	28	21	16	7	2	1	2	0	-		112	115
	Risikovekt	-	23 %	33 %	44 %	53 %	65 %	76 %	83 %	127 %	0 %	83 %		48 %	53 %
	LGD	-	51 %	51 %	51 %	51 %	51 %	51 %	51 %	51 %	51 %	65 %		51 %	51 %
	KF	-	100 %	99 %	99 %	98 %	96 %	94 %	91 %	85 %	100 %	0 %		99 %	100 %
Sum massemarked	EAD	-	4.445	6.831	6.499	6.787	2.194	430	362	389	73	10		28.020	24.253
	Ubenyttet ramme	-	1.003	362	73	40	11	11	2	2	0	-		1.503	1.337
	Risikovekt	-	7 %	13 %	21 %	30 %	40 %	62 %	87 %	118 %	15 %	123 %		23 %	24 %
	LGD	-	16 %	19 %	22 %	24 %	24 %	23 %	23 %	22 %	23 %	52 %		21 %	21 %
	KF	-	100 %	100 %	99 %	99 %	97 %	99 %	96 %	82 %	100 %	0 %		100 %	100 %
Foretak (ikke spesialiserte)	EAD	-	-	26	506	1	2	-	-	-	-	-		535	461
	Ubenyttet ramme	-	-	-	61	-	4	-	-	-	-	-		65	-
	Risikovekt	-	-	25 %	45 %	15 %	85 %	-	-	-	-	-		44 %	45 %
	LGD	-	-	20 %	19 %	10 %	30 %	-	-	-	-	-		20 %	20 %
	KF	-	-	-	59 %	-	50 %	-	-	-	-	-		58 %	-
Inntekstgenererende eiendom	EAD	-	2	389	1.386	681	2.320	657	479	189	-	-		6.103	6.744
	Ubenyttet ramme	-	-	14	11	117	10	21	28	14	-	-		214	-
	Risikovekt	-	10 %	36 %	49 %	44 %	62 %	79 %	94 %	137 %	-	-		62 %	73 %
	LGD	-	8 %	25 %	25 %	27 %	26 %	29 %	30 %	34 %	-	-		27 %	29 %
	KF	-	-	69 %	59 %	93 %	70 %	77 %	96 %	75 %	-	-		86 %	-
Objektfinansiering	EAD	-	3	31	3	2	48	2	2	0	0	-		90	99
	Ubenyttet ramme	-	0	7	1	2	4	3	-	0	-	-		18	-
	Risikovekt	-	13 %	20 %	36 %	57 %	69 %	277 %	107 %	107 %	0 %	-		54 %	54 %
	LGD	-	8 %	12 %	14 %	21 %	21 %	89 %	21 %	26 %	67 %	-		18 %	19 %
	KF	-	96 %	60 %	55 %	51 %	56 %	53 %	-	56 %	-	-		57 %	-
Små og mellomstore foretak (SME)	EAD	-	9	126	272	236	111	286	61	55	0	12		1.169	1.118
	Ubenyttet ramme	-	1	44	11	75	17	110	25	28	0	1		312	-
	Risikovekt	-	10 %	44 %	41 %	60 %	106 %	89 %	117 %	265 %	0 %	178 %		79 %	84 %
	LGD	-	8 %	27 %	24 %	28 %	44 %	33 %	41 %	58 %	8 %	0 %		31 %	34 %
	KF	-	100 %	57 %	54 %	54 %	68 %	69 %	55 %	68 %	50 %	82 %		62 %	-
Sum Foretak	EAD	-	14	571	2.167	920	2.481	945	543	245	0	12		7.897	8.422
	Ubenyttet ramme	-	1	65	83	195	35	134	53	43	0	1		610	452
	Risikovekt	-	10 %	36 %	47 %	48 %	64 %	82 %	96 %	166 %	0 %	178 %		63 %	73 %
	LGD	-	8 %	25 %	24 %	27 %	27 %	31 %	31 %	40 %	8 %	0 %		27 %	29 %
	KF	-	98 %	60 %	58 %	77 %	65 %	70 %	77 %	70 %	50 %	82 %		70 %	78 %
Sum kredittportefølje	EAD	-	4.459	7.402	8.666	7.707	4.675	1.375	904	633	73	22		35.918	32.676
	Ubenyttet ramme	-	1.004	427	156	234	46	144	55	44	0	1		2.113	1.790
	Risikovekt	-	7 %	15 %	27 %	32 %	53 %	76 %	92 %	137 %	15 %	152 %		32 %	37 %
	LGD	-	16 %	20 %	22 %	24 %	25 %	28 %	28 %	29 %	23 %	24 %		22 %	23 %
	KF	-	100 %	97 %	89 %	97 %	81 %	78 %	86 %	84 %	19 %	44 %		92 %	95 %

Banken har erfart at nåværende kategorisering av foretak innebærer at banken har en andel av spesialiserte foretak som er vesentlig høyere enn andre sammenlignbare banker. Om et foretak kategoriseres som spesialisert eller ikke har under dagens regelverk ingen betydning for kapitalkravet. Bankens gjeldende kategorisering av foretak som spesialisert foretak er utelukkende gjort på bakgrunn av foretakets næringskode, uten at det gjøres en eksplisitt vurdering av om vilkårene i kapitalkravsforskriftens § 9-1 tredje ledd er oppfylt. Dersom ett eller flere av vilkårene ikke er oppfylt, skal ikke engasjementet kategoriseres som spesialisert foretak. Banken har derfor igangsatt et arbeide for å endre kategoriseringen.

Figur 17 EAD fordelt på løpetid

Portefølje (MNOK)	EAD på forespørsel	EAD < 1 år	EAD 1 til 5 år	EAD > 5 år	Totalt
IRB - massemarked - bolig	4.931	229	674	20.988	26.822
IRB - massemarked - øvrig	200	8	126	505	840
IRB - massemarked - SME bolig	70	4	10	256	341
IRB - massemarked - SME øvrig	6	0	2	9	17
Sum massemarked	5.207	242	812	21.759	28.020
IRB - Foretak	38	21	476	0	535
IRB - Inntektsgenererende eiendom	871	315	1.888	3.030	6.103
IRB - Objektsfinansiering	19	0	1	70	90
IRB - SME	409	28	420	311	1.169
Sum Foretak	1.337	364	2.784	3.412	7.897
Sum IRB-metoder	6.544	606	3.597	25.170	35.918
Standardmetode	1.348	0	0	0	1.348
Totalsum	7.892	606	3.597	25.170	37.265

Løpetidsprofilen på kreditt er uendret fra 2015 for engasjementskategorien massemarked bolig. Når det gjelder foretakene er andel engasjementer med løpetid over 5 år redusert med 15 prosent.

4.2.6.1 Validering

IRB-systemet etterprøves gjennom både kvantitativ- og kvalitativ validering.

Kvantitativ validering: Prosess som sikrer at bankens estimerer for misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (for bruk ved fastsettelse av eksponering ved mislighold, EAD) og tapsgrad gitt mislighold (LGD) holder en tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres ulike typer analyser som ser nærmere på modellenes evne til å rangere engasjementer (diskrimineringssevne), evne til å fastsette rett nivå på risikoparameterne og stabiliteten i modellenes estimerer.

Kvalitativ validering: Prosess som sikrer at modellene er tilpasset bankens porteføljer, og at det utgjør en sentral bestanddel av bankens risikostyring og beslutningstaking (anvendelse). IRB-systemet omfatter de modeller, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som er knyttet til klassifisering og kvantifisering av kreditt risiko ved bruk av interne modeller.

Følgende områder vurderes:

- Integrasjon i strategi, policy, prosedyrer og rutiner.
- Anvendelse av modellene (PD, EAD/KF og LGD) i kredittinnvilgelsen.
- Anvendelse av prismodell i kredittsystemet.
- Anvendelse av modellene i porteføljestyling og ledelsesrapportering.
- Kompetanse.
- Kvalitet i saksbehandling.
- Kvalitet i data og rammeverk.
- Observasjoner og innspill fra internrevisjonen, og oppfølgingen av disse.

Internrevisjonen reviderer IRB-systemet årlig i henhold til Kapitalkravsforskriftens § 48-4.

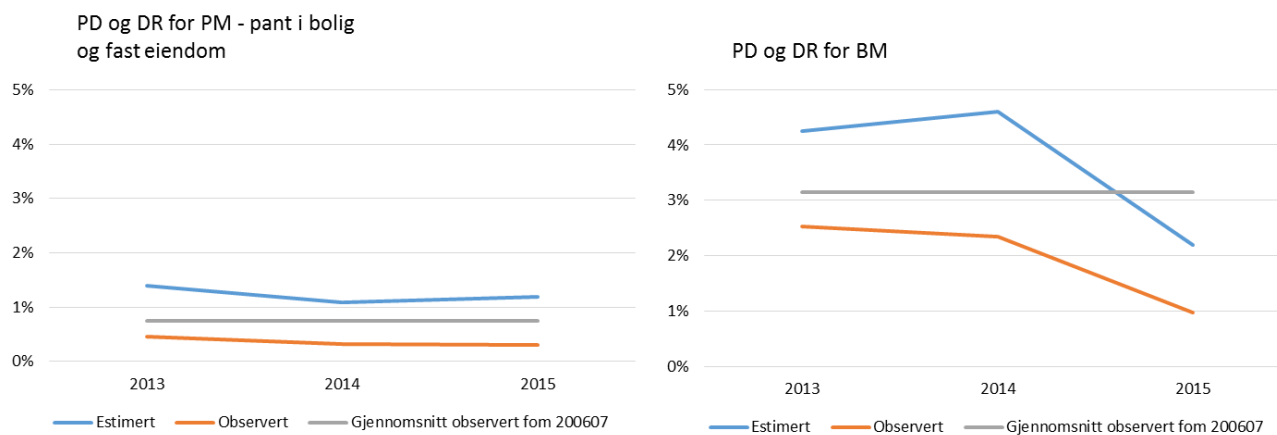
Sannsynlighet for mislighold – PD (probability of default)

Banken benytter sannsynlighet for mislighold, PD ved måling av kredittkvalitet. Hver kunde blir klassifisert i risikoklasser ut fra en beregnet sannsynlighet for mislighold i løpet av de neste 12 måneder, basert på et langsiktig utfall som skal representere misligholdssannsynligheten gjennom en konjunktursyklus og er basert på historiske dataserier for finansielle nøkkeltall knyttet til inntjening og tæring, samt på grunnlag av ikke finansielle kriterier som adferd og alder. For å gruppere kundene etter misligholdsgrupper benyttes det ni risikoklasser, hvor lav risiko er A–E, middels risiko er F–G, høy risiko er H–I, samt misligholdte og/eller tapsnedskrevne er J–K.

Tabell 18 Risikoklasser og PD-intervaller

Risikoklasse	Sannsynlighet for mislighold (prosent)		Risikogruppe
	Fra og med	Til	
A	0,00 % ¹⁾	0,10 %	Lav
B	0,10 %	0,25 %	Lav
C	0,25 %	0,50 %	Lav
D	0,50 %	0,75 %	Lav
E	0,75 %	1,25 %	Lav
F	1,25 %	2,50 %	Middels
G	2,50 %	5,00 %	Middels
H	5,00 %	10,00 %	Høy
I	10,00 %	100,00 %	Høy
J	Misligholdt		Misligh./nedsk
K	Misligholdt/tapsnedskrevet		Misligh./nedsk

1) For Basel II kapitalberegning er 0,03 prosent laveste tillatte PD for foretak og 0,20 for massemarkedsengasjementer.

Figur 18 Sammenligning av regulatorisk PD og observert DR (default rate)

*fast eiendom omfatter all fast eiendom, bolig omfatter også andelsbolig.

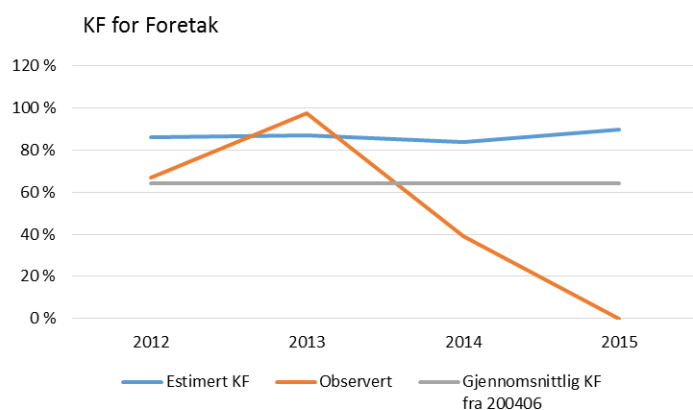
Estimert PD ligger godt over observert DR for begge segmenter i perioden.

Eksposering ved mislighold – EAD (exposure at default)

Eksposering ved mislighold (EAD) defineres som forventet eksponering banken har til en kunde på misligholdstidspunktet. Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet ramme som forventes trukket opp gitt mislighold. Ubenyttet ramme er i denne sammenheng definert som gjenstående disponibel ramme ett år før mislighold.

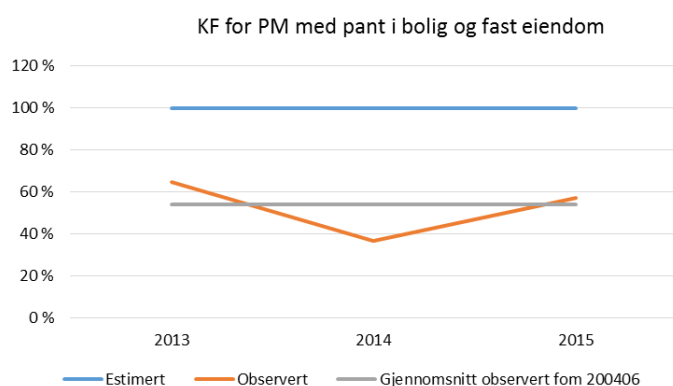
Innvilgede, men ikke trukne rammer for personmarkeds kunder har en konverteringsfaktor på 1, det vil si at det forutsettes et opptrekk på 100 prosent ved mislighold. For bedriftsmarkeds kunder blir innvilgede, men ikke trukne rammer multiplisert med en konverteringsfaktor som varierer mellom 60 og 90 prosent, avhengig av kundens misligholdssannsynlighet. Konverteringsfaktor for garantier er en myndighetsfastlagt parameter og er satt til 100 % for lånegarantier og 50 % for kontrakts- og andre garantier.

Figur 19 Sammenligning av estimert og observert KF for foretak

Foretak får tildelt en KF-klasse, herunder KF, basert på risikoklasse. Med unntak av 2013 ligger estimert KF godt over observert.

Figur 20 Sammenligning av estimert og observert KF for massemarked

Estimert KF ligger godt over observert KF for hele perioden.

Tapsgrad ved mislighold – LGD (loss given default)

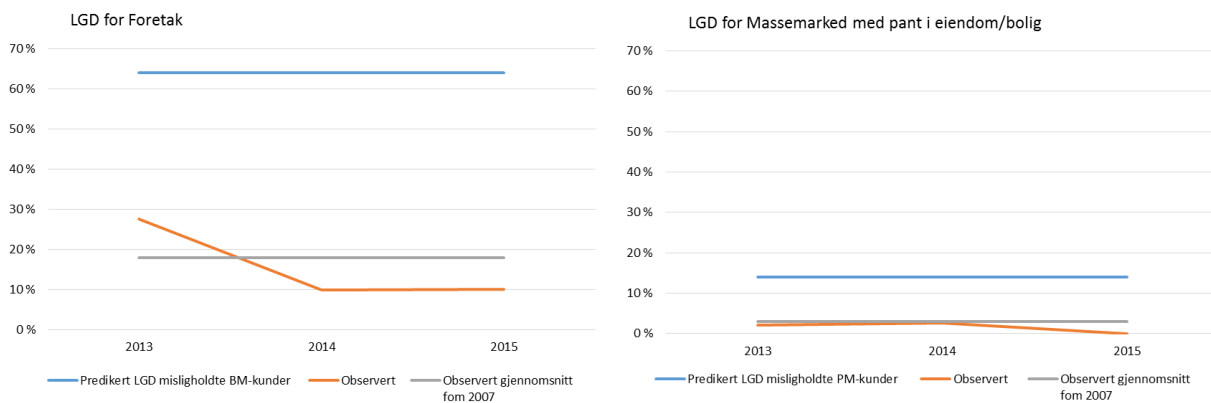
Tapsgrad ved mislighold beskriver hvor mye banken potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. LGD-modellen gir estimater som skal forutsi tapsgrad for økonomiske nedgangstider, og vurderingen tar blant annet hensyn til verdien av underliggende sikkerheter og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Banken fastsetter realisasjonsverdien på stille sikkerheter på bakgrunn av statistiske data over tid, samt ekspertvurderinger i tilfeller hvor statistiske data ikke har tilstrekkelig utsagnskraft. Realisasjonsverdiene er satt slik at de ut fra en konservativ vurdering reflekterer antatt realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

Det benyttes syv klasser (1 – 7) for klassifisering av engasjementer i henhold til tapsgrad ved mislighold. Klasse 1 gjelder for kunder med LGD på 10 prosent eller lavere. Dette er kunder med svært god sikkerhetsdekning etter reduksjonsfaktorer. Klasse 2 gjelder kunder med meget god sikkerhetsdekning og som har LGD mellom 10 og 20 prosent. Tilsvarende intervall gjelder for klassene 3, 4, 5 og 6. LGD over 60 prosent gjelder kun for spesielle tilfeller i bedriftsmarkedet og for mindre kreditter innen personmarkedet.

Figur 21 Bankens LGD-klasser

LGD-klasse	Intervaller for verdi av LGD
1	[0, 10]
2	<10, 20]
3	<20, 30]
4	<30, 40]
5	<40, 50]
6	<50, 60]
7	Over 60
Totalt	

Figur 22 Sammenligning av estimert og observert LGD

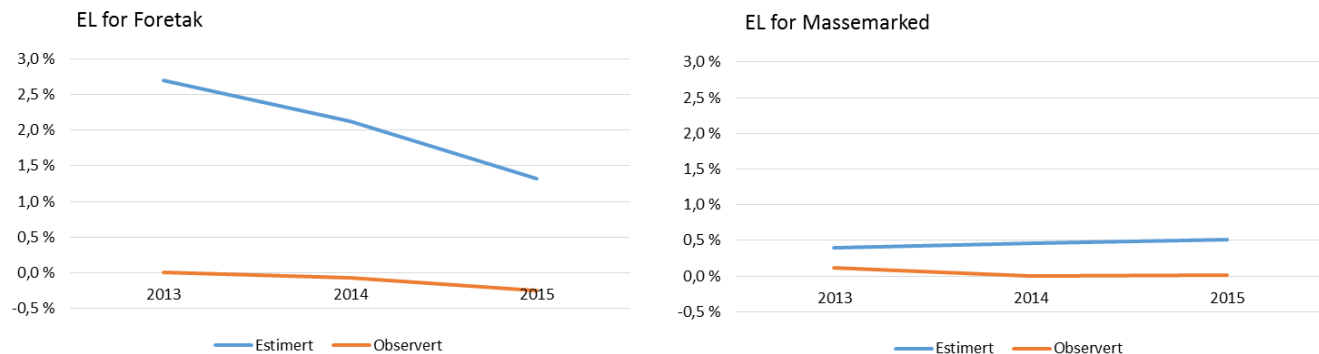

Estimert LGD for misligholdte kunder ligger godt over observert LGD for hele perioden.

Forventet tap – EL (expected loss)

Forventet tap beskriver hva banken statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode. Ettersom PD er satt etter langsiktig utfall, og LGD og EAD er kalibrert mot en kraftig lavkonjunktur, vil EL generelt være høyere enn et reelt forventet tap.

Figur 23 Sammenligning av predikerte og observerte tap

Estimert EL ligger godt over observerte tap for hele perioden.

Alle valideringsresultatene ovenfor viser at modellestimatene innehar buffere sammenlignet med observerte størrelser. Dette er normalt i gode tider, og det er derfor vanskelig å vurdere nivået på bufferne.

4.2.7 Motpartsrisiko for derivater

Banken inngår derivathandler på bakgrunn av kundeetterspørsel og for å sikre posisjoner som oppstår ved slik aktivitet. Videre brukes derivater for å sikre valuta- og renterisiko som oppstår i forbindelse med inn- og utlån.

Derivater handles med mange ulike motparter, som også gjør andre typer forretninger. Kredittrisikoen som oppstår i forbindelse med handel i derivater inngår i målingen av kredittrisiko i kapitaldekningsammenheng. For å minimere motpartsrisikoen mot enkeltmotparter er det inngått nettingavtaler og bilaterale sikkerhetsavtaler.

Det er inngått CSA-avtaler (Credit Support Annex) med de fleste bankmotpartene. Dette betyr at markedsverdien av alle derivater inngått mellom Bank 1 og motparten avregnes iht. avtale og motpartsrisikoen vil således bli redusert. I all hovedsak er sikkerhetene som stilles for disse transaksjonene kontanter.

Tabellen under viser eksponering og risikovektet volum for motpartsrisiko for finansielle derivater. Nominelt beløp er hovedstol eller underliggende størrelse på kontrakt, og kredittekvivalenten (EAD) viser summen av reinvesteringskostnaden (MTM) for alle derivatkontrakter med positiv markedsverdi og beregnet fremtidig eksponering (PFE). Vektet beløp beregnes ved å multiplisere EAD med tilhørende risikovekt på de ulike motparter. Tabellen viser risikovektet volum for motpartsrisiko og minimumskravet til ansvarlig kapital (8 % av beregningsgrunnlaget).

Tabell 19 Motpartsrisiko

Type derivat	Nominell verdi	MTM	PFE	EAD	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav*	
						31.12.2016	31.12.2015
Valutainstrumenter - utenfor handelsporteføljen (økonomisk sikring)	603,6	11,3	6,0	17,4	5,0	0,4	0,5
Renteinstrumenter - utenfor handelsporteføljen (økonomisk sikring)	5.592,1	36,9	31,9	68,8	45,7	3,7	8,0
Renteinstrumenter - utenfor handelsporteføljen (virkelig verdisikring)	5.370,0	181,7	30,1	211,8	42,4	3,4	8,0
Kredittderivater	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruttoverdi før motregning (MNOK)	11.565,7	230,0	68,0	297,9	93,0	7,4	16,6
Avtaler om motregning (MNOK)	10.158,2	192,0	31,5	223,5	40,3	3,2	4,1
Nettverdi etter motregning (MNOK)	1.407,5	38,0	36,4	74,5	52,7	4,2	12,5

*) Minimumskravet til ansvarlig kapital (8 %) beregnes i sin helhet etter standardmetoden.

Som tabellen ovenfor viser så utgjør minimumskravet til ansvarlig kapital 4,2 MNOK pr. utgangen av 2016. I tillegg holder banken ytterligere 1,0 MNOK i ansvarlig kapital for bankens CVA-risiko, mot 6,9 MNOK pr. 31.12.15. CVA (Credit Value Adjustment) er enkelt sagt risikoen for svekket kredittverdighet hos motpart. Etablerte CSA-avtaler og tett oppfølging av mottatte/avgitte sikkerheter har redusert CVA-risikoen betydelig.

Derivatene blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Gevinster blir ført som eiendeler og tap ført som gjeld for alle rentederivater. Kun sikringer knyttet til bankens innlånsvirksomhet defineres som "virkelig verdi sikring" i henhold til IFRS standard IAS 39. Øvrig sikring defineres som økonomisk sikring, og benyttes blant annet for sikring av rentebytteavtaler med små beløp hvor det ikke er naturlig med sikring i et en-til-en forhold. Disse derivatene bulksikres (sikring av flere sikringsobjekter med ett sikringsinstrument), og dette kvalifiserer dermed ikke til dokumentert sikringsbokføring. Bankene benytter også økonomisk sikring for alle andre derivater enn rentebytteavtaler (rente- og valutabytte, valutabytte og valutatermin), og bankene benytter seg således ikke av kontantstrømssikring.

Pr. 31.12.16 var virkelig verdi av sikringsinstrumentene netto 411 MNOK, mot 542 MNOK for ett år siden.

Tabell 20 Valuta- og renteinstrumenter til virkelig verdi

Valuta- og renteinstrumenter (MNOK)	31.12.2016			31.12.2015		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Til virkelig verdi over resultatet						
Valutainstrumenter	637	13	6	501	-16	0
Rentebytteavtaler (swap) (dekker også cross currency)	5.513	38	109	6.368	85	202
Øvrige rentederivater	50	0	0	42	0	0
Sum valuta- og renteinstrumenter	6.200	50	116	6.912	68	202
Til sikringsformål						
Valutainstrumenter	0	0	0	0	0	0
Rentebytteavtaler (swap) (dekker også cross currency)	5.370	411	0	5.150	542	0
Sum valuta- og renteinstrumenter	5.370	411	0	5.150	542	0
Sum valutainstrumenter	637	13	6	501	-16	0
Sum renteinstrumenter	10.933	449	109	11.561	627	202
Sum valuta- og rentederivater	11.570	461	116	12.062	611	202

Kredittrisiko i obligasjonsporteføljen

Kredittrisiko i obligasjonsporteføljen er nærmere beskrevet i kapittel 4.3 (markedsrisiko), og inngår i bankens kapitalkrav for kredittrisiko ref. tabellen nedenfor.

4.2.8 Minimumskrav til ansvarlig kapital**Tabell 21** Minimumskravet til ansvarlig kapital (8 %) fordelt på engasjementskategorier* (MNOK)

Engasjementskategori (MNOK)	Utlån, rammer og garantier	Kommitterte trekkrettigheter	Sertifikater, obligasjoner og fondsandeler	Finansielle derivater	Egenkapitalposisjoner	Andre eiendeler	Totalt engasjementsbeløp	Minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko
SA								
Stater og sentralbanker	7	-	829	-	-	355	1.192	0
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	-	-	650	-	-	-	650	10
Institusjoner	1.165	-	60	34	-	705	1.963	23
Foretak	176	371	136	40	-	0	723	23
Massemarkedsengasjementer	-	2	-	-	-	-	2	0
Engasjementer med pantessikkerhet i eiendom	-	361	-	-	-	-	361	2
Obligasjoner med fortrinnsrett	-	-	2.708	-	-	-	2.708	22
Andeler i verdipapirfond	-	-	356	-	-	-	356	6
Egenkapitalposisjoner	-	-	-	-	302	-	302	60
Øvrige engasjementer	-	-	-	-	-	409	409	32
Sum SA	1.348	734	4.739	74	302	1.468	8.665	178
IRB								
Massemarked - eiendomsengasjementer SMB	341	-	-	-	-	-	341	8
Massemarked - eiendomsengasjementer ikke-SMB	26.823	-	-	-	-	-	26.823	483
Massemarked - øvrige ikke-SMB	18	-	-	-	-	-	18	1
Massemarked - øvrige SMB	842	-	-	-	-	-	842	32
Foretak - SMB	1.288	-	-	-	-	-	1.288	74
Foretak - Spesialiserte	6.230	-	-	-	-	-	6.230	307
Foretak - øvrige	562	-	-	-	-	-	562	19
Egenkapitalposisjoner	-	-	-	-	701	-	701	140
Sum IRB	36.105						36.806	1.063
Sum IRB og SA	37.452	734	4.739	74	302	1.468	45.471	1.242

*Se kommentaren under tabell 17 som gjelder kategorisering av spesialiserte foretak under avansert IRB-metode.

4.3 Markedsrisiko

4.3.1 Generelt om bankens markedsrisiko

Banken har pr. 31.12.16 ingen handelsportefølje, og det beregnes således ikke noe markedsrisiko i Pilar I. Kapitalkrav for bankens renteportefølje, eiendommer og egenkapitalposisjoner inngår i stedet som kredittrisiko i regulatorisk sammenheng (Pilar I).

Internt benytter banken en VaR-modell for å beregne bankens totale markedsrisiko uavhengig om porteføljen er definert som bank- eller handelsportefølje. Markedsrisiko i bankaktivitetene oppstår i forbindelse med finansiering, likviditetsstyring og balansestyring samt gjennom egenkapitalinvesteringer. Balansestyring omfatter ordinære inn- og utlånsaktiviteter, hvor ulike rentebindingstider for eiendeler og gjeld er kilde til markedsrisiko. Styring av bankens likviditetsbuffer medfører kredittspreadrisiko fra investeringer i kredittobligasjoner. Risiko knyttet til verdifall i eiendomsmarkedet er også inkludert i Pilar II-vurderingen.

4.3.2 Styring og kontroll

Bankens styre fastsetter hvert år et sett av retningslinjer som regulerer bankens markedsrisiko. Siste revisjon av retningslinjene ble foretatt i styremøte 16. juni 2016. Formålet med retningslinjene er å tilrettelegge for en god avkastning på bankens overskuddslikviditet, dog innenfor fastlagte rammer for risikoeksponering. Plasseringer skal skje i likvide papirer med lav til moderat risiko.

Retningslinjene beskriver videre rammene for risikotagningen, organiseringen av og rammene for investeringsaktivitetene, herunder detaljerte rammer for renterisiko, aksjeeksponering og derivater. Retningslinjene beskriver også maksimale rammer for motpartseksponering mot konkrete motparter og for konkrete risikokategorier (basert på bransje, rating og løpetid).

Banken har tydelig adskilte front- og back-office avdelinger. Kvantitative retningslinjer og rammer gitt av styret er implementert i porteføljestyringssystemet SimCorp Dimension. Risk Manager foretar løpende rammekontroll, og rapporterer umiddelbart eventuelle rammebrudd oppover i organisasjonen (CFO og CRO). Rammeutnyttelser rapporteres til styret minst kvartalsvis.

4.3.3 Porteføljeinformasjon

Renteporteføljen (obligasjoner og sertifikater) utgjør om lag 4,5 mrd. kr. pr. 31.12.16, noe som er en økning på ca. 0,7 MNOK siste år. Renteporteføljen består hovedsakelig av investeringer i utstedere med høy kredittrating (A eller bedre), hvor om lag 80 % av porteføljen er investert i statsgaranterte papirer og OMFer. I tillegg er bankens gjennomsnittlige kredittrating på AA+, noe som tilsier svært lav kredittrisiko. Bankens renteportefølje er utelukkende en bankportefølje (likviditetsportefølje) hvor det meste er plassert til flytende rente. Rentedurasjonen, målt som tid til neste renteregulering, er 0,42 år, noe som tilsvarer lav renterisiko. Kredittdurasjonen, målt som tid til endelig forfall, er ca. 2,9 år.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over sentrale interne rammer pr. 31.12.16 og faktisk rammeutnyttelse pr. 31.12.15 og pr. 31.12.16.

Tabell 22 Sentrale interne rammer og faktisk rammeutnyttelse

Beskrivelse	Maksimal ramme	Eksponering 31.12.2016	Eksponering 31.12.2015
Renteendring på 1 %-poeng (parallelt skift) -> Positiv verdi betyr at verdien av EK øker ved økt rentenivå og visa versa.	25 MNOK (absoluttverdi)	24,0 MNOK	14,0 MNOK
Renteendring på 1 %-poeng (vridning i rentekurven)	25 MNOK (absoluttverdi)	0,0 MNOK	10,7 MNOK
Beholdningsverdi renter og aksjer i % av forvaltningskapital, eksklusiv felleseide selskaper i SB1-Alliansen	20 %	10,5 %	9,2 %
Andel utenlandske verdipapirer i totalporteføljen (eksklusiv AAA-ratede papirer, samt utenlandske finansinstitusjoner)	10 %	0 %	0 %
Maksimal tillatt durasjon i renteporteføljen	1,5 år	0,42 år	0,30 år
Største enkeltplassing i ett enkelt lån innenfor sektorene el, kraft og industri	5,0 %	1,1 %	1,0 %
Maksimal eksponering i enkeltutstedelse med gjenværende løpetid over 1 år. Gjelder ikke statslån, statsgaranterte lån, lån utstedt av kommuner eller fylkeskommuner og lån utstedt av norske boligkredittforetak.	20 %	9,3 %	9,3 %
Plassering i industri og andre 100 % vektore	40 %	2,9 %	3,8 %
Plassering i omløpsaksjer	0 MNOK	0 MNOK	0 MNOK
Eiendom i % av forvaltningskapitalen	4 %	0,3 %	0,4 %
Aksjer i % av forvaltningskapitalen*	4 %	1,1 %	1,0 %
Valutaposisjon – totalt	30 MNOK	17,3 MNOK	5,9 MNOK
Valutaposisjon – enkeltvaluta	15 MNOK	5,2 MNOK	1,8 MNOK

* Banken fikk den 3. mars 2014 tillatelse fra Finanstilsynet til å holde aksjeposten i SB1 Boligkreditt utenfor ved beregning av maksimal aksjeportefølje på balansen.

Valutarisiko

Valutarisiko oppstår som følge av at eiendeler og gjeld i utenlandsk valuta er i ubalanse. Bankens rammer for valutaposisjoner fastsettes vesentlig lavere enn maksimalrammen gitt i kapitalkravsforskriftens § 38-4. Valutaeksponeringen er således lav og risikoen på egen balanse er svært begrenset.

Tabell 23 Bankens valutaeksponering, fordelt på enkeltvalutaer

Netto valutaeksponering (MNOK)	2016	2015
EUR	5,2	0,2
SEK	3,5	0,1
DKK	1,5	0,1
CHF	1,1	0,1
SGD	0,8	0,8
USD	0,3	0,0
GBP	0,3	1,8
JPY	0,3	0,2
Andre	4,4	2,6
Sum	17,3	5,9
Effekt på resultatet etter skatt ved 3 prosent netto kursendring	0,4	0,1
Effekt på resultatet etter skatt ved 10 prosent netto kursendring	1,3	0,4

Summen av alle absolutte nettoposisjoner pr. enkeltvaluta utgjør 17,3 MNOK pr. 31.12.16, mot 5,9 MNOK pr. 31.12.15.

Renterisiko

Banken måler renterisiko som den samlede resultateffekten på bankens balanseposter og utenom balanseposter ved skift i rentekurven. Det er satt rammer for hvor stor resultateffekt som tillates gitt parallellskift på ett prosentpoeng og vridninger på rentekurven på 1 prosentpoeng (en samtidig reduksjon i korte renter og økning i lange renter). Renterisikoen begrenses også gjennom rammer på maksimal vektet løpetid og durasjon i verdipapirporteføljen. Iht. bankens gjeldende retningslinjer for renterisiko og investeringer skal banken aldri ha en renterisikoeksponering (negativ verdiendring av egenkapitalen som følge av renteendring) som overstiger 50 % av bankens ansvarlige kapital utover lovens minimumskrav (overdekning), dog maksimalt 25 MNOK. For alle praktiske forhold er rammen 25 MNOK.

For å minimere bankens renterisiko benyttes i stor grad rentebytteavtaler. Sikringsforretninger gjennomføres med anerkjente norske og utenlandske banker for å redusere egen risiko. Derivatforretninger er knyttet til ordinær bankvirksomhet og gjennomføres for å redusere risiko knyttet til bankens innlån i finansmarkedene, og for å avdekke og redusere risiko relatert til kunderettede aktiviteter.

Banken måler renterisiko som den samlede resultateffekten på bankens balanseposter og utenom balanseposter ved skift i rentekurven. Beregningene hensyntar administrativ renterisiko. Dvs. effekten av at det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet til banken har fått justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum seks ukers varslingsfrist ved rentøkning på utlån til kunder og/eller ved reduksjon av renter på kundeinnskudd.

Bankens renterisiko utgjorde 24,0 MNOK pr. utgangen av 4. kvartal 2016. Renterisikoen var således innenfor bankens styrefastsatte rammer ref. tabellen ovenfor. En positiv renterisikoeksponering på 24,0 MNOK betyr at bankens egenkapital (gitt balansesammensetning pr. 31.12.16) ville økt med 24,0 MNOK dersom markedsrenten økte med 1 prosentpoeng over hele rentekurven. Dersom markedsrenten synker med 1 prosentpoeng vil bankens egenkapital bli redusert med tilsvarende beløp.

Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisiko utenfor handelsporteføljen består av egenkapitalrisiko i konsoliderte datterselskaper og direkte egenkapitaleksponering. Porteføljen til bankens investeringer kan deles inn i fem kategorier ref. tabellen nedenfor.

Tabell 24 Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap (MNOK)

Type investering	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realiserte gevinster eller tap pr. 31.12.2016	Urealiserte gevinster eller tap pr. 31.12.2016	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansielle investeringer tilgjengelig for salg til virkelig verdi mot egenkapital	1,1	1,1	0,0	-8,8	0,0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg til virkelig verdi mot egenkapital	68,9	68,9	0,0	0,0	-0,8
Datterselskap og felleskontrollert virksomhet	1.400,3	1.400,3	0,0	0,0	-710,8
Sum	1.470,3	1.470,3	0,0	-8,8	-711,6

Fradragspostene for eierandeler i andre finansinstitusjoner ble endret med innføringen av CRD IV. Det har blitt innført to ulike fradrag: a) fradrag for eierandeler over 10 % (vesentlige eierandeler) og b) fradrag for øvrige eierandeler (< 10 %). Fradragene skal i tillegg tas i den kapitalklassen som instrumenter i tilhører.

Banken har pr. 31.12.16 investeringer i både vesentlige- og ikke-vesentlige egenkapitalposisjoner i finansforetak, og bankens ansvarlige kapital har iht. gjeldende overgangsregler blitt redusert med 711,6 MNOK som følge av disse aksjeinvesteringene.

Banken har i tillegg gitt ansvarlige lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS (SB1BK) og SpareBank 1 Kredittkort AS på hhv. 143 MNOK og 9,3 MNOK (nominelle verdier). Banken har videre investert 22 MNOK i fondsobligasjoner i SB1BK. For disse investeringene har bankkonsernets ansvarlige kapital blitt redusert med 167,0 MNOK.

Tabell 25 Opplysninger om investeringer fordelt etter formål pr. 31.12.2016 (MNOK)

Formål	Investeringer	Beløp
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat		0,0
Finansielle investeringer tilgjengelig for salg til virkelig verdi mot egenkapital	Øvrige finansielle investeringer	1,1
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat		0,0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg til virkelig verdi mot egenkapital	Øvrige strategiske investeringer	68,9
Datterselskap og felleskontrollert virksomhet	SpareBank 1 Boligkreditt AS	992,1
	SpareBank 1 Gruppen AS	171,6
	SpareBank 1 Kredittkort AS	85,8
	SpareBank 1 Næringskreditt AS	77,3
	SpareBank 1 Mobilbetaling AS	8,0
	SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	7,9
	Eiendomsmegler 1 Oslo & Akershus AS	57,6
Sum		1.470,3

I tabellene 24, 25 og 26 er aksjer og andeler klassifisert som enten til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg til virkelig verdi mot egenkapitalen. Endring i virkelig verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra finansielle investeringer.

Aksjer i datterselskap og felleskontrollert virksomhet bokføres til kostpris og verdivurderes løpende. Behov for nedskrivninger vurderes fortløpende.

Tabell 26 Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer (MNOK)

Type	Verdi	
	31.12.2016	31.12.2015
Unotert	57,5	59,5
Omsatt på børs	12,5	12,8
Øvrige	1.400,3	1.227,0
Sum	1.470,3	1.299,3

Datterselskap og felleskontrollert virksomhet er definert som øvrige. Den resterende aksjeporteføljen er primært unotert, med unntak av ett papir som er omsatt på børs (Visa Inc.).

4.3.4 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Bankens renteportefølje er utelukkende en bankportefølje, og det beregnes således ikke noe markedsrisiko i Pilar I. Kapitalkrav for bankens bankportefølje inngår i stedet som kredittrisiko i regulatorisk sammenheng.

Tabell 27 Kredittrisiko i obligasjonsporteføljen pr. 31.12.16

Obligasjonsportefølje (MNOK)	Bokført verdi	Beregnings- grunnlag	Kapitalkrav	
			8,0 %	15,0 %
Stater og sentralbanker	829,4	0,0	0,0	0,0
Lokale og regionale myndigheter	650,0	130,0	10,4	19,5
Institusjoner*	68,9	28,3	2,3	4,2
Foretak	135,9	78,3	6,3	11,7
OMF	2.708,1	270,8	21,7	40,6
Sum	4.392,2	507,4	40,6	76,1

* Bokført verdi er redusert med 167,0 MNOK pga. fradrag i øvrig kjerne- og tilleggs kapital.

4.4 Likviditetsrisiko

Bankens likviditetsstrategi ble sist vedtatt av styret den 13.12.2016. Måling og overvåking av relevante risikorammer bidrar til å sikre at banken har en tilstrekkelig stabil og diversifisert, langsiktig finansiering. Banken har gode systemer for å overvåke intradaglikviditet, utarbeide korte prognoser og lengre fremskrivninger, gjennomføre daglig rapportering, samt rapportere tidsriktig med god kvalitet. Datakvaliteten ansees som god, og systemer oppdateres regelmessig og data kvalitetssikres fortløpende som en del av den faste rapporteringen.

Styret har vedtatt interne rammer som legger begrensninger på kortsiktige netto likviditetsforfall innenfor ulike tidsperioder. Det foretas stresstesting på ulike løpetider for bankspesifikk krise, systemkrise og en kombinasjon av dette. Banken har også etablert en beredskapsplan for håndtering av markedshendelser. I tillegg er det etablert rammer for strukturell likviditetsrisiko som innebærer at utlån til kunder i det alt vesentlige skal finansieres ved innskudd fra kunder, overføring til boligkreditselskap og langsiktige innlån. De langsiktige innlånene består i all hovedsakelig av ordinære senior obligasjonslån, men banken benytter også fondsobligasjoner og ansvarlige lån som del av bankens samlede kapitalstruktur.

Det siste året har banken hovedsakelig benyttet innskudd som finansieringskilde for å sikre at likviditetsindikatorene og innskuddsgraden er i tråd med bankens målsettinger. Etter at banken ble et datterselskap av Sparebanken Hedmark har obligasjonsmarkedet i liten grad blitt benyttet, men banken har i stedet tatt opp konserninterne lån når dette har vært ansett hensiktsmessig.

Innskudd fra kunder er bankkonsernets viktigste finansieringskilde. Pr. 31.12.2016 var innskuddsdekningen 77,5 %, mot 73,9 % per 31.12.2015. Banken har for øvrig en målsetting om en brutto innskuddsgrad på 50 %. Brutto innskuddsgrad er en enkel indikator for å måle sunnheten av bankens finansiering, da det implisitt hensyntar både bruken av kredittforetakene og verdipapirisert finansiering. Bankens brutto innskuddsgrad utgjør 50,7 % pr. utgangen av 2016, mot 48,9 % pr. 31.12.15.

Det kortsiktige likviditetsrisikomålet, Liquidity Coverage Ratio (LCR), er et mål på bankens likviditet i en stresset periode på 30 dager, og beregnes ved at bankens beholdning av meget likvide aktiva divideres med netto kontantutgang over en 30-dagers periode. Ved utgangen av 2016 hadde bankkonsernet en LCR på 150,9 %, mot 100,7 % på samme tid i fjor. LCR i NOK var til sammenligning hhv. 165,8 % og 106,5 %. Nivået var således godt over det regulatoriske kravet på 80 %. Minimumskravet til LCR startet på 60 % og ble innført 1. oktober 2015. Kravet vil i henhold til CRR/CRD IV-forskriften økes gradvis, med krav om 100 % LCR fra og med 31. desember 2017.

Bankkonsernet har en langsiktig stabil finansiering og oppfyller allerede det fremtidige kravet til NSFR (Net Stable Funding Ratio). Bankens NSFR utgjør 114,1 % pr. 31.12.16, mot 108,5 % på samme tid i fjor. Likviditetsindikator 1 utgjorde til sammenligning 110,8 % pr. 31.12.16, mot 107,3 % pr. 31.12.15.

Gjennomsnittlig restløpetid på porteføljen av senior obligasjonsinnlån var 3,0 år ved utgangen 2016, og dermed noe lavere enn på samme tid i fjor (3,3 år). Banken tilstreber en jevn fordeling av forfallsstrukturen for innlånene innenfor ulike restløpetider, og har egne rammer som regulerer dette.

Finanstilsynet forventer at foretakene har en velbegrunnet policy for fordelingen av bolig- og næringseiendomslån mellom bankens egen balanse og hel- eller deleide OMF-foretaks balanse, og måler dette ved å beregne både OMF-potensial og refinansieringsevne under stress.

Banken har et bevisst forhold til dette og OMF-potensialet utgjorde 10,4 mrd. kroner pr. 31.12.16, mot 8,0 mrd. kroner på samme tid i fjor. Dette er utlån med pant i bolig og fritidsbolig på bankens balanse som i løpet av kort tid kan overføres til OMF-foretak uten at det bryter med evt. betingelser satt av ratingselskap.

Refinansieringsevne under stress tar utgangspunkt i OMF-potensialet, men tar høyde for et boligprisfall på 30 % og bankens likviditets- og finansieringssituasjon målt ved LCR og likviditetsindikator 1. Bankens refinansieringsevnen under stress utgjør hele 1.043 % ved utgangen av året, mot 593 % på samme tid i fjor. Positive tall for så vel OMF-potensialet som refinansieringsevnen under stress gir indikasjoner på at banken har en likviditetsmessig fleksibilitet. For bankens vedkommende så kan en konkludere med at den definerte stressituasjonen ikke vil skape refinansieringsproblemer for banken kommende år.

4.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter også compliancerisiko, som er risikoen for tap forårsaket av brudd på lover og regler eller tilsvarende forpliktelser. I tillegg omfattes juridisk risiko, som er en risiko som ofte følger av problemstillinger omkring dokumentasjon og tolkning av kontrakter og varierende rettspraksis der konsernet driver virksomhet.

4.5.1 Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet. Ulikt de fleste øvrige risikoformer, gir ikke operasjonell risiko høyere forventet avkastning ved høyere risiko. Kvalitetsarbeidet i bankkonsernet skal bidra til å sikre målsettingen om lav operasjonell risiko.

Operasjonell risiko styres hovedsakelig gjennom;

- Organisatorisk oppbygging og fullmakter.
- Krav til medarbeidernes kompetanse (formelt og reelt).
- Instruksverk for utførelse av arbeidet (retningslinjer, rutine- og arbeidsbeskrivelser), herunder spesifikke data- og sikkerhetsrutiner.
- Rapporteringsprosedyrer.
- Registrering og oppfølging av forbedringstiltak.
- Registrering og oppfølging av tap og hendelser.

For øvrig benyttes SpareBank 1-alliansens felles rammeverk og modeller for styring og oppfølging av operasjonell risiko.

Hendelsesrapportering

Det rapporteres fortløpende innenfor områdene tap og hendelser, kortreklamasjoner og klagesaker i den hensikt å avdekke svakheter og iverksette forbedringstiltak til bankens prosesser og rutiner. Banken arbeider kontinuerlig med forbedring av rapporteringskulturen slik at man i størst mulig grad skal klare å fange opp alle vesentlige hendelser som inntreffer. De uønskede hendelsene gir viktige innspill i arbeidet med å avdekke svakheter i bankens kontroll- og styringstiltak.

Risikokultur

God risikokultur er ansett å være bærebjelken for god håndtering av operasjonell risiko i den enkelte organisasjon. Forskning har identifisert hvilke faktorer i en organisasjonskultur som i størst grad påvirker operasjonell risikoeksponering, og ved å måle disse faktorene får vi et mål for vår egen risikokultur.

Bankens enhet for Risikostyring og Compliance (R&C) gjennomfører derfor, i samarbeid med andre banker i SpareBank 1-alliansen, regelmessige risikokulturundersøkelser. Resultatene fra forrige undersøkelse, gjennomført høsten 2015, viser at banken på totalnivå har en sunn risikokultur. Resultatene viser blant annet at banken har et miljø preget av tillit og respekt, som igjen motiverer til etisk atferd.

Årlig lederbekreftelse og oppfølging av forbedringstiltak

Hver avdelingsleder er ansvarlig for å implementere tilfredsstillende kontrolltiltak i egen enhet, samt rapportere oppover i organisasjonen om status og eventuelle brudd. Rapportering om status skal skje minimum årlig, basert på rammeverket i internkontrollforskriften. Både intern enhet for risikostyring og compliance, samt internrevisjonen, gjennomfører tester av kvaliteten i - og etterlevelse av internkontrolltiltakene.

Årlige lederbekreftelser basert på rammeverket i internkontrollforskriften gjennomføres ved at administrative ledere i banken gjennomgår risikoer og kontroll i sine respektive områder, og rapporterer oppover i organisasjonen hvorvidt kontrollene er gjennomført i egen avdeling. Lederbekreftelsen er et verktøy for løpende å kunne identifisere problemområder, og gi bankens ledelse bedre forståelse av positive sider og svakheter i risikostyringen. Dette vil sikre at ledelsen er bedre i stand til å allokere ressurser til de rette forbedringstiltakene.

Lederbekreftelsene skal underbygge følgende internkontrollmålsettinger:

1. Målrettet og effektiv drift.
2. Nøyaktig og pålitelig økonomisk rapportering.
3. Etterlevelse av lover og forskrifter.

Det er områdene selv som har ansvaret for at alle tiltakene følges opp i henhold til de frister som er satt. Avdeling for Risikostyring og Compliance rapporterer status til bankens ledelse og styret gjennom den kvartalsvise risikorapporten.

Avdeling for Risikostyring og Compliance er også ansvarlig for å se til at det forefinnes et system for identifisering, måling og rapportering av risikoen så langt dette anses som hensiktsmessig.

Styret mottar årlig en uavhengig vurdering fra internrevisjonen på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig, og er betryggende.

4.5.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Banken har fra 1. kvartal 2008 benyttet sjablongmetoden ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko under Basel II-regelverket.

Tabell 28 Kapitalkravet for operasjonell risiko fordelt på de ulike forretningsområdene*

	2017		2016		2015	
	15,5 %	8,0 %	15,0 %	8,0 %	14,5 %	8,0 %
Bank 1 Oslo Akershus (MNOK)						
Egenhandel og formidling (18 %)	17,4	9,0	13,7	7,3	5,9	3,2
Banktjenester for bedriftskunder (15 %)	75,9	39,2	69,6	37,1	65,3	36,0
Banktjenester for massemarkeds kunder (12 %)	136,9	70,6	135,4	72,2	122,6	67,7
Betaling og oppgjørstjenester (18 %)	13,0	6,7	11,5	6,1	11,2	6,2
Sum Bank 1 Oslo Akershus AS	243,2	125,5	230,1	122,7	205,0	113,1
EiendomsMegler 1: Megling for massemarkeds kunder (12 %)	48,5	25,0	44,7	23,8	42,7	23,5
Andre datterselskaper: Betaling og oppgjørstjenester (18 %)	3,4	1,8	6,0	3,2	0,6	0,3
Sum Bank 1 Konsern	295,0	152,3	280,9	149,8	248,3	137,0

*Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko (8 %) og det reelle kapitalkravet (minimumskravet inkl. det kombinerte bufferkravet) er beregnet i prosent av snitt inntekt for hvert forretningsområde de 3 siste årene. Kapitalkravet for 2017 fastsettes med andre ord med utgangspunkt i regnskapsførte inntekter for årene 2014 tom. 2016.

Den motsykliske kapitalbufferen vil øke med ytterligere 0,5 prosentpoeng fra og med 31. desember 2017, og det samlede kapitalkravet vil da øke fra 15,0 % til 15,5 %. Bankkonsernets operasjonelle risikokapitalbehov vil dermed øke til 295,0 MNOK, mot hhv. 280,9 og 248,3 MNOK forgående år.

5. RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV

Banken vurderer risikojustert kapitalbehov i to ulike dimensjoner; intern økonomisk dimensjon og regulatorisk dimensjon.

I den interne dimensjonen vurderes de største uventede tapene banken kan absorbere og forbli solvent, innenfor en tidshorisont på ett år og innenfor et bestemt konfidensnivå (99,9 %). Diversifiseringseffektene er av forsiktighetshensyn begrenset til 10 %, og beskriver den risikoreducerende effekten konsernet oppnår ved å være eksponert for flere risikotyper som ikke påregnes å medføre maksimale uventede tap samtidig. Bankens modeller inkluderer normale økonomiske svingninger, reflektert gjennom data brukt til kalibrering av modellen. Modellen inkluderer imidlertid ikke stressscenarier hvor fundamentale forhold i det økonomiske systemet bryter sammen. Kapitalbehovet etter internt økonomiske modeller er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 29 Økonomisk kapitalbehov og utnyttelsesgrad pr. 31.12.16 og 31.12.15

Bank 1 Oslo Akershus (MNOK)	31.12.2016	31.12.2015
Kredittrisiko inkl. konsentrasjonsrisikopåslag	826,1	975,9
Øvrig kredittrisiko (CVA, motpartsrisiko, kommitterte trekkrettigheter mm.)	64,9	117,6
Operasjonell risiko	215,3	188,3
Markedsrisiko inkl. spreadrisiko	138,4	158,6
Eierrisiko	288,1	90,1
Likviditet- og finansieringsrisiko (innskuddskonsentrasjon)	10,6	20,6
Øvrige risikoer (høy utlånsvekst, forretningsrisiko, strategisk risiko, pensjon mm.)	22,1	-
Kapitalbehov før diversifisering *)	1.565,7	1.551,1
Diversifiseringseffekt	-156,6	-155,1
Kapitalbehov etter diversifiseringseffekter *)	1.409,1	1.396,0
Netto ren kjernekapital	2.575,4	2.622,9
Utnyttelsesgrad ift. ren kjernekapital	54,7 %	53,2 %
Totalkapitalkrav etter diversifiseringseffekter **)	1.793,9	1.782,8
Netto ansvarlig kapital	3.500,1	3.040,7
Utnyttelsesgrad ift. netto ansvarlig kapital	51,3 %	58,6 %
*) <i>Krav til ren kjernekapital</i>	11,5 %	11,0 %
***) <i>Totalkapitalkrav</i>	15,0 %	14,5 %

Ovenstående tabell viser at kredittrisikoen har økt siste år. Dette skyldes økt kredittvekst og noe økt konsentrasjonsrisiko i bankens bedriftsmarkedsportefølje.

Banken har økt bankens egenkapital vesentlig de siste årene grunnet økte kapitalkrav kombinert med høy utlånsvekst i PM. I løpet av de 5 siste årene (2012 til 2016) har bankkonsernet økt sin egenkapital med hele 90 %, tilvarende 1.587 MNOK, samtidig som banken har tatt opp nye fondsobligasjoner og ansvarlige lån på hhv. 250 MNOK (netto) og 200 MNOK. Effekten av denne kapitaløkningen i det økonomiske perspektivet, er at banken selv i en antatt kraftig lavkonjunktur har betydelig bufferkapital.

I den regulatoriske dimensjonen vurderer banken risikojustert kapitalbehov både i forhold til pilar I og pilar II, slik Finanstilsynet har foreskrevet i rundskrivene 9/2015 og 12/2016.

På bakgrunn av anvendelseskravet til IRB-modeller, kommunikasjon med Tilsynet, samt ovennevnte rundskriv så har banken dreid over til å benytte regulatorisk kapital i både styring og vurdering av risikojustert kapitalbehov (pilar + pilar II-tillegg). Internt økonomiske modeller brukes derimot fremdeles til å måle og vurdere reell risiko.

På grunn av den forestående fusjonen med Sparebanken Hedmark har ikke banken mottatt noe krav om pilar II-kapital fra Finanstilsynet.

Som nedenstående tabell viser er bankkonsernets risikojusterte kapitalbehov, beregnet som pilar I + pilar II-tillegg, utgjør 2.327,1 MNOK målt ift. netto ren kjernekapital (11,5 % kapitalkrav) og 2.954,9 MNOK målt ift. netto ansvarlig kapital (15,0 % kapitalkrav). Utnyttelsesgraden ift. ren kjernekapital og netto ansvarlig kapital blir dermed 90,4 % og 84,2 %, mot hhv. 81,7 % og 90,2 % på samme tid i fjor.

Tabell 30 Risikojustert kapitalbehov (pilar I + pilar II-tillegg)

Risikojustert kapitalbehov	Pilar I	Pilar II-tillegg*	Risikojustert kapitalbehov pr. 31.12.16	Risikojustert kapitalbehov pr. 31.12.15
Kreditrisiko inkl. konsentrasjon	1.416,6	130,4	1.547,0	1.586,8
Operasjonell risiko	215,3	0,0	215,3	188,3
Marked- og spreadrisiko + kreditrisiko i renteporteføljen og bankens eiendommer	81,3	101,2	182,6	164,2
Eierisiko inkl. SNPA (likviditetsfasilitet SB1BK)	288,1	0,0	288,1	90,1
Likviditet- og finansieringsrisiko (innskuddskonsentrasjon)	0,0	10,6	10,6	20,6
Øvrige risikoer (høy utlånsvekst, forretningsrisiko, strategisk risiko, pensjon mm.)	0,0	22,1	22,1	0,0
Tillegg i beregningsgrunnlag tilknyttet Basel 1 gulv (overgangsregler)	61,3	0,0	61,3	93,0
Ren kjernekapitalbehov (11,5 % / 11,0 %)	2.062,8	264,3	2.327,1	2.143,0
Netto ren kjernekapital	2.575,4		2.575,4	2.622,9
Sikkerhetsbuffer ift. ren kjernekapital	512,7		248,4	480,0
Utnyttelsesgrad ift. ren kjernekapitalbehov	80,1 %		90,4 %	81,7 %
Totalkapitalbehov (15,0 % / 14,5 %)	2.690,6	264,3	2.954,9	2.742,3
Netto ansvarlig kapital	3.500,1		3.500,1	3.040,7
Total sikkerhetsbuffer ift. netto ansvarlig kapital	809,5		545,2	298,3
Utnyttelsesgrad ift. netto ansvarlig kapital	76,9 %		84,4 %	90,2 %

*Bankens vurderte pilar II-tillegg utgjør 1,5 % av beregningsgrunnlaget pr. 31.12.16, mot 1,5 % pr. 31.12.15.

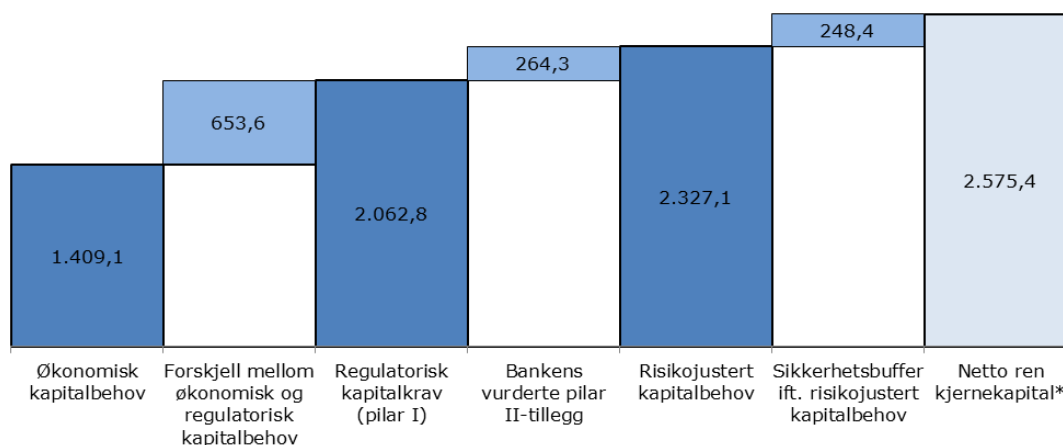
Tallene er sterkt påvirket av at Bank 1 har økt eierandelen i SpareBank 1 Boligkreditt fra 9,68 % til 10,21 %, noe som innebærer at posisjonen nå defineres som vesentlig. Da banken tidligere ikke har hatt noen vesentlige eierposisjoner i finansforetak så medfører dette økte fradrag i ren kjernekapital, mens de totale fradragene i bankens ansvarlige kapital reduseres grunnet ett ytterligere «threshold» (fribeløp tilsvarende 9 % av bankens rene kjernekapital før fradrag).

Innfasingen av overgangsreglene for ikke-vesentlige eierposisjoner, reduserte totalfradrag grunnet en vesentlig eierposisjon, samt tilbakeholdt overskudd er hovedårsaken til at bankens netto ansvarlige kapital økes til dels betydelig samtidig som netto ren kjernekapital er noe redusert. Fradragene i ren kjernekapital har siste år økt fra 361,2 MNOK til 703,2 MNOK.

Pr. 31.12.16 utgjør bankens vurderte pilar II-tillegg 264,3 MNOK, tilsvarende om lag 1,5 % av beregningsgrunnlaget etter Pilar I, mot 259,3 MNOK pr. 31.12.15 (1,5 %). Pilar II-tillegget dekker kapitalbehovet for konsentrasjonsrisiko i BM (bransje- og størrelseskonsentrasjon), høy utlånsvekst i PM, renterisiko i bankporteføljen, spreadrisiko samt konsentrasjonsrisiko på innskuddssiden (likviditets- og finansieringsrisiko). Bankens holder ikke Pilar II-kapital for øvrige risikoer.

Som det fremkommer av nedenstående figur så har banken relativt store sikkerhetsbuffer både i forhold til underliggende risiko (økonomisk kapitalbehov), regulatoriske pilar I-krav, samt risikojustert kapitalbehov.

Figur 24 Risikojustert kapitalbehov målt mot bankkonsernets rene kjernekapital (MNOK) pr. 31.12.16

*Bankkonsernets rene kjernekapital er redusert med 703,2 MNOK som følge av fradrag for eierandeler i rene kjernekapitalinstrumenter i andre finansforetak (iht. gjeldende overgangsregler).

Banken gjennomfører både kvalitative og kvantitative vurderinger av nødvendige pilar II-tillegg. Disse vurderingene oppdateres kvartalsvis og rapporteres til styret gjennom bankens risikoreporter og ICAAP.

Ved utgangen av 2016 vurderes kapitalbufferne å være solide og dekkende for bankkonsernets risikojusterte kapitalbehov (pilar I inkl. vurderte pilar II-tillegg).

6. FIGUR- OG TABELLISTE

6.1 Figurliste

Figur 1 Hovedmetodene for beregning av kapitalkrav for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko i Bank 1 Oslo Akershus	3
Figur 2 Rammeverk for risiko- og kapitalstyring.....	6
Figur 3 Strategisk-, taktisk- og operativt nivå.....	7
Figur 4 Styrings- og kontrollstruktur	8
Figur 5 Andel EAD som beregnes etter henholdsvis IRB- og standardmetoden, samt fordeling innen IRB-porteføljen (eksklusive standardmetoden)	15
Figur 6 EAD for hele kredittporteføljen (inklusive standardmetoden) fordelt per engasjementskategori	16
Figur 7 Kredittvekst inklusive portefølje som er overført til kredittforetakene	16
Figur 8 EAD fordelt på geografi	17
Figur 9 Bransjer i foretaksporteføljen i prosent av EAD for foretaksporteføljen pr. 31.12.2016	17
Figur 10 EAD og kredittkvalitet for næringseiendom (IRB)	18
Figur 11 EAD og kredittkvalitet for eiendom utleie (IRB)	18
Figur 12 EAD og kredittkvalitet for boliglån.....	19
Figur 13 Totalfordelt LTV for boliglån.....	19
Figur 14 Bankens styringsdokumenter for området kredittrisiko.	20
Figur 15 Utvikling i akkumulerte individuelle og gruppevise nedskrivninger.....	22
Figur 16 Individuelle- og gruppevise tapsnedskrivninger fordelt på sektor.....	23
Figur 17 EAD fordelt på løpetid.....	25
Figur 18 Sammenligning av regulatorisk PD og observert DR (default rate).....	26
Figur 19 Sammenligning av estimert og observert KF for foretak	27
Figur 20 Sammenligning av estimert og observert KF for massemarked.....	27
Figur 21 Bankens LGD-klasser	27
Figur 22 Sammenligning av estimert og observert LGD.....	28
Figur 23 Sammenligning av predikerte og observerte tap	28
Figur 24 Risikojustert kapitalbehov målt mot bankkonsernets rene kjernekapital (MNOK) pr. 31.12.16	39

6.2 Tabelliste

Tabell 1 Konsolideringsgrunnlaget til Bank 1 Oslo Akershus per 31.12.2016.....	4
Tabell 2 Felleskontrollerte virksomheter	4
Tabell 3 Beregningsgrunnlag for fastsettelse av kapitalkrav	11
Tabell 4 Opplysninger om ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggskapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger.....	12
Tabell 5 Opplysninger om lånekapital og hybridkapital	13
Tabell 6 Effekt av overgangsregler	13
Tabell 7 Kapitalkrav.....	14
Tabell 8 Kapitaldekning.....	14
Tabell 9 Uvektet kjernekapitalandel	14
Tabell 10 Modeller benyttet i IRB-rapporteringen per 31. desember 2016.....	15
Tabell 11 EAD under standardmetoden fordelt på engasjementskategorier	16
Tabell 12 Andel sikkerheter for massemarkedskategoriene pr. 31.12.2016	20
Tabell 13 Bankens hovedtyper av sikkerhet	21
Tabell 14 Andel sikkerheter for IRBA-foretakskategoriene pr. 31.12.2016	21
Tabell 15 Misligholdte, tapsutsatte og nedskrevne engasjementer (MNOK).....	23
Tabell 16 Misligholdte, tapsutsatte og nedskrevne engasjementer (MNOK) fordelt på geografi	23
Tabell 17 Eksponeringer under IRB-metoden fordelt på engasjementskategorier.....	24
Tabell 18 Risikoklasser og PD-intervaller	26
Tabell 19 Motpartsrisiko.....	29
Tabell 20 Valuta- og renteinstrumenter til virkelig verdi.....	30
Tabell 21 Minimumskravet til ansvarlig kapital (8 %) fordelt på engasjementskategorier* (MNOK)	30
Tabell 22 Sentrale interne rammer og faktisk rammeutnyttelse	32
Tabell 23 Bankens valutaeksponering, fordelt på enkeltvalutaer	32
Tabell 24 Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap (MNOK).....	33
Tabell 25 Opplysninger om investeringer fordelt etter formål pr. 31.12.2016 (MNOK)	34
Tabell 26 Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer (MNOK).....	34
Tabell 27 Kredittrisiko i obligasjonsporteføljen pr. 31.12.16	34
Tabell 28 Kapitalkravet for operasjonell risiko fordelt på de ulike forretningsområdene*	37
Tabell 29 Økonomisk kapitalbehov og utnyttelsesgrad pr. 31.12.16 og 31.12.15	38
Tabell 30 Risikojustert kapitalbehov (pilar I + pilar II-tillegg)	39

